КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй хүндэлэлдэ

Зэдын үйлэдбэриин управлениин Борьёогой совхозой механизаторнууд хабарай тарилгада эршэмтэйгээр бэлдэнэ. Совхоз элдэб түхэлэй 81 трактортай. Тэдэнэйнь 50 гаран трактор мүнөө заһабарилагдажа бэлэн болгогдоод жагсаалда жэрытэр табяатай. Заһабарилгада ахалагша мотористнууд Марк Лучинов, Виктор Первушин, Анатолий Плюснин гэгшэд илангаяа оролдосо ехэтэйгээр ажаллана. Тэдэнэр КПСС-эй ЦК-гай болохоёо байгаа. Пленумые угтуулаи, халаа найнгаа даабари холо үлүүлэн дүүргэнэ.

—Бидэнэр байгша оной нэгэдэхи кварталда бүхы тракторнуудаа һайн сэгнэлтэтэйгээр заһабарилжа дууһахабди,—гээд совхозой главна инженер Виталий Иванович Иванов намда мэдүүлнэ. Зураг дээрэ: ахалагша мотористнууд М. Лучинов, В. Первушин, А. Плюснин гэгшэд заһагдаһан тракторнуудаа шалгажа байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 31 (10399) | 1964 оной февралиин 6, четверг | Сэн 2 мүнгэн

Амжалтын тэмдэг— гурбан туг

Үнгэрһэн жэлэй IV кварталай хугасаада эршэмтэй шанараар ажаллажа, социалис мүрысөөндэ һайн үрэ дүн харуулһан манай завод түрүү һуури эзэлэн гараа. Социалис мүрысөөнэй IV кварталай дүнгөөр дамжуулгын хэдэн Улаан тугуудта хүртэһэн, Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан байна.

Уржадэр эндэ олон хүнэй хабаадалгатай митинг үнгэрһэн. Партиин Улаан-Үдын Советскэ райкомой секретарь нүхэр Булдаев райкомой, райсоведэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг барюулба. Городой предприятинуудай дунда шалгаржа, социалис мүрысөөндэ эрхимлэһэнэйнь түлөө мүн партиин горкомой, городской гүйсэдхэхы комитедэй дамжуулгын Улаан туг Хүндэлэлэй грамотатайгаар барюулба. КПСС-эй горкомой секретарь нүхэр Похосоев Улаан туг барюулха зуураа, заводой хүдэлмэришэдые амаршалжа, ерээдүйдэ тэрэнээ алдангүй, хододоо түрүү һуури эзэлжэ ябахыень хүсэһэн байна.

Профсоюзуудай Буряадай областной Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр Асеев тус заводой коллективтэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан туг барюулба.

Заводой директор П. Н. Бурлов, диспетчер И. Д. Воропаев, электромеханическа цехэй мастер Г. П. Шаманский, инструментальна цехэй слесарь Е. Васильев хүдэлмэришэдэй үмэнэһөө харюугай үгэ хэлэжэ, долоон жэлэй зургаадахи жэлэй туршада заводой коллективэй урда табигдаһан зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхэ байһанаа найдуулба.

Үнгэрэгшэ жэлэй һүүлшын кварталай туршада туйлаһан амжалтаяа арьбадхан, социалис мүрысөөндэ бүри һайн үрэ дүн туйлаха байһанаа хүдэлмэришэд мэдүүлээ. Тинхэдээ тэдэнэр шэнэ социалис уялга абаа. Энэ жэлэй дүрбэ һарын түсэбые болзорһоонь урид дүүргэжэ, даабариһаа гадуур 5 автокран, 100 гаран киловатт хүсэтэй 5 электродвигатель, 50 мянган түхэригэй валовой продукци гаргаха гэжэ тэдэнэр шиидэ. Гадна 14 автокран эрхим шанартайгаар хэжэ, хашиин гүрэнүүдтэ эльгээхэ гэжэ уялга абанхай. Заводой хүдэлмэришэд шефтээ абаһан колхоздо 12 электродвигатель, гэрэлгэ хэхэ трансформатор эльгээхэ гэжэ хараалба.

А. Напартович,
«Электромашина» заводой инженер.

ҺААЛИШАН, ШИНИИ АНХАРХА ХЭРЭГ

Үбэл, зун илгадгүй үнэгэнэй харанхыгаар ажалдаа гаража, хүйтэн, халуунда һаатангүй хорёод, үнеэдээ сүүдхэдэ хоёр-гурба һаажа, хэдэн дахин эдеэлүүлжэ, уһалжа ябадаг ажалша бүхэриг малшадые һаалишан гэжэ хүндэтэйгөөр нэрлэнэбди. Тэдэнэрэй хэшэгтэ хоёр гараар сагаан эдеэн дэлбэрүүлэгдэжэ, арад зоной эрилтэ хангагдана ха юм.

Республикымнай эрхим һаалишад Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, СССР-эй, РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй Верховно Соведүүдэй болон нютагай Соведүүдэй депутадуудаар һунгагданхай, гүрэнэй дээдэ хайра — орден, медальнуудаар шагнагданхай.

Үнгэрһэн жэлэй дүнгөөр колхоз, совхозуудай һаалишадай дундаһаа Хяагтын үйлэдбэриин управлениин XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Хандацу Цацаева, Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Цындыма Дашиева гэгшэд эрхимлэжэ гараа. Эдэнэр даалгагдаһан үнеэн бүриһөө 3 мянга гаран литр һү һааһан байна. Мүнөө шэнэ жэлэй январь һарада эдэнэр бүри эршэмтэйгээр ажаллажа, үдэртөө үнеэн бүриһөө хахад нүүд һү һаажа шадаа.

Ажалдаа абьяастай һайнаар хандажа, абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлжэ ябаһан түрүү һаалишад колхоз, совхоз, фермэ бүхэндэ бии. Эдэ түрүүшүүлэй жэшээ юу харуулнаб гэхэдэ, ажахы бүхэндэ һү һаали дээшэлүүлхэ айхабтар ехэ арга боломжонуудай бии байһые гэршэлжэ үгэнэ бшуу.

Хэрбээ бүхы һаалишад түрүүшүүл мэтэ ажаллаа һаа, һү һааха, тэрэниие гүрэндэ худалдаха түсэб заатагүй дүүргэгдэхэ, үлүүлэн дүүргэгдэхэ байһаниинь элитэ. Имагтал олохон һаалишадай ажалдаа хайша хэрэгээр хандаһанай уршагһаа республикамнай үнгэрэгшэ жэлдэ гүрэндэ һү тушааха түсэбөө дүүргээгүй байшоо. Мүн шэнэ жэлдэшье һү һаали биратай дээшэлнэгүй.

Гүрэндэ һү худалдаха нэгэдэхи кварталай түсэб дүүргэхэ шиидхэхы һара—февраль гараба. Энэ һарада эгээн ехэ һү һаажа, гүрэндэ тушаахын тула һаалишан бүхэн юундэ анхарха ёһотой гээшэб?

Түрүүшүүлэй дүй дүршэл дээрэһээ харахада, һаалишан бүхэн һая туталлаһан үнеэдээ газаа барижа, шэмэтэ тэжээлээр эдеэлүүлжэ, заатагүй гурба дахин һааха болоно. Зарим колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд үнеэдэй олоороо туталлаха сагые хүлеэгээд, мүнөө хүрэтэр нарай үнеэдтэ силос болон бусад шэмэтэй тэжээл үгөөгүй байһаар. Олохон фермэнүүдтэ һая туталлаһан үнеэд һүрэгтээ бэлшээридэ туугдажа байна. Энэ тон буруу гээшэ. Нарай үнеэдые тазаа барижа эдеэлүүлхэ арга боломжонууд ажахы бүхэндэ бии. Тиимэһээ һаалишад хүтэлбэрилэгшэдэйнгөө урда эрилтэ табиха, шэнэ туталлаһан үнеэдые һайса эдеэлүүлжэ, сүүдхэдэ заатагүй гурба дахин һааха уялгатай.

Энэ жэлдэ республикын колхоз, совхозуудта һолоомон элбэг. Теэд олохон газарта энэ тэжээл орой буйлуулагдангүй малай хүл доро хаягдажа үгтэнэ. Тэжээлэй хоморто һолоомондо иимэ ээзн бусаар хандаха гээшэ гэмтэ ябадал болоно.

Мүнөө үедэ фермэ бүхэндэ тооной тэжээл буйлуулха түхеэрэлгэнүүд тодхогдонхой. Тиимэһээ хаа хаанагүй һолоомо жэжэхэнээр хэршэжэ, ууралаар дэбтээн зөөлэрүүлээд, тэрэнээ избёосхын сайдамаар гү, али дабһатай уһаар амтаруулжа үнеэдтэ үгэхэ хэрэгтэ һаалишад эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадаха ушартай. Зэдын үйлэдбэриин управлениин «Октябрьский» совхозой малшад, һаалишад һолоомые аммиагтай уһаар шанаржуулжа, үнеэдэйнгээ һү шэмэ дээшэлүүлжэ байнхай.

Зарим ажахынууд малаа үбһэ, силос болон бусад тэжээлээр хүсэд хангажа шадаагүй байгаад, үнеэдээ уянгүйгөөр, һула байлгажа харууһалхамнай гээд, һү шэмыень ехээр алдана. Игэжэ түрүү дүй дүршэлые бузарлаха, доро дараха ябадалтай эрид тэмсэхэ саг ерээ. Тэжээлэй хоморто үнеэд дулаан газарта, уяанда байлгагдажа, һү шэмынгээ зэргээр эдеэлүүлэгдэхэ зэргэтэй. Тиихэдээ үнеэдэй доро һайн дэбидхэр бэлдэжэ, ходо хуурай байлгахые оролдохо гээшэ һаалишан бүхэнэй арюун уялга.

Гэхэтэй хамта, үнеэдээ сагынь алдангүй искусственна аргаар үрэжүүлхэ, ороондо оруулха, болзорһоонь урид тэдэнээ шэргээхэгүй, үнеэдые оролдосотойгор һаажа байха талаар һаалишад онсо харюусалтатай. Һаалишанай нэгэшье үнеэн һубай гарабал, хэды ехэ һүн алдагдаха гээшэб. Тиимэһээ фермэ дээрэ искусственна үрэжүүлгын пунктын жэгдэ һайнаар хүдэлгэгдэнтүй байхада һаалишад дуугай байха, тэрээнтэй эбсэхэ ёһогүй.

1964 ондо һү ехээр һааха социалис мүрысөөн республикын һаалишадай дунда үргэнөөр дэлгэрбэ. Энэ мүрысөөндэ ороходоо һаалишан бүхэн урдаа тодорхой зорилгонуудые табиһан, социалис уялга абаһан байна. Энэ уялгаяа үдэр, һара, квартал бүхэндэ заабол дүүргэхэ, дүршэл багатай залуу һаалишадта туһалжа, тээгдэгшэдые түрүү зэргэдэ гаргаха гээшэ һаалишад, малшадай нэрэ хүндын хэрэг мүн. Тиихэдээ ажалдаа хайша хэрэгээр хандадаг, үнеэдээ саг соонь һайнаар эдеэлүүлхэ, һааха гэжэ оролдодоггүй һаалишадые олоной хүсөөр зүб мүртэнь оруулха хэмжээн абтаха болоно.

Колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, фермые даагшад һаалишадай социалис мүрысөөнэй дүн үдэр, һара, квартал бүхэндэ согсолжо, түрүүшүүлые урмашуулжа байха зэргэтэй. Мүрысөөнэй дүн гаргахадаа заабол һаалишан, фермэ бүхэн бүхы үнеэдэйнгээ тус бүриһөө хэды шэнэзэн һү абанаб гэжэ тодорхойлжо байха уялгатай.

Үдэр, һүниие мэдэнгүй ажаллажа байһан һаалишад, малшадые халуун анхаралаар хүреэлхэ, тэдэндэ зохид һайн гэр байра түхеэрхэ, түлеэ залһаар тэдэниие дутаахагүй, мүн талха, хилээмээр таһалдуулхагүй гэжэ оролдохо шухала. Тэрэшэлэн ажаллажа ябаһан һаалишадта магазин ошожо, тэндэ ээлжээндэ байха сүлөө гарадаггүй. Тиимэһээ худалдаа наймаанай эмхи зургаанууд һаалишадһаа захил абажа, хэрэгтэй эд бараань фермэ дээрэнь асаржа худалдаха болоно. Мүн медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд фермэ дээгүүр ябажа байха, амбулаторидо ерэһэн һаалишад, малшадые түрүүшын ээлжээндэ оруулха уялгатай.

Нүхэд һаалишад! һү һааха түсэб, уялгануудаа дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэжэ, 1964 ониие сагаан эдеэнэй дэлбэрхэ жэл болгоёл!

ТУҺАЛАМЖА ХҮЛЕЭГЭЭД БАЙНА ГҮ?

Машина, зэмсэгүүдэй хүсөөр хамаг хүдэлмэриин бүтээгдэдэг болоһон мүнөө сагта колхоз, совхозуудта олон механизаторнууд бэлдэгдэхэ ёһотой. Тиигэбэшье Улаан-Үдын управлениин зарим ажахынууд энэ шухала хэрэгые тоодоггүй байна. Тусхайлбал, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо хабарай тарилгын, таряа хуряалгын үеэр трактор, машинануудта хүдэлхэ хүнүүд дуталдана. Полевой хүдэлмэреэ хоёр халаанаар эмхидхэхэ гэхэдэнь механизаторнууд хүртэдэггүй юм.

Үнгэрэгшэ намар, таряа хуряалгын үеэр Элхиин автомобиль заһабарилдаг заводһоо гурбан комбайнер —Жалсабон, Суханов, Яковлев гэгшэд ерэжэ, тус колхозой таряае хуряалсаа. Эдэ гурбан ойро зуурахан хүдэлэлсөөд, аяар дүрбэ-дүрбэн зуугаад түхэриг түлөөһэ абаһан байна. Имэ түлөөһэ колхозой ямаршье тракторист абадаггүй. Эдэ баримтанууд юу гэршэлнэб? Механизаторнуудые бэлдэхэ хэрэгтэ колхозой правлени анхардаггүй байгаа. Мүнөө жэлдэшье тиимэл заһдаа. Урдань трактористаар хүдэлдэг байһан олон хүнүүдынь бусад хүдэлмэридэ ябуулагдана. Нёдондо тус колхозые шефтээ абаһан Элхиин профтехучилищи 11 хүниие механизатор болгожо бэлдэһэн юм. Теэд тэдэнэр практика гаража шадаагүй байшоо.

Мүнөө тус артельдэ 12 трактор, 7 комбайн бии аад, тэдэнь булта механизаторнуудта даалгагдажа үгтөөгүй байһаар.

— Яахадаа иимэ ушар тохёолдоноб? Мүнөө жэлдэ механизаторнуудые юундэ бэлдэбэгүйбта?—гэжэ колхозой комплексно бригадын бригадир нүхэр Аендуевһаа асуухада:

— Һургахашье хүн үгыл даа. Баһал ондоо тээһээ хүнүүдые бэдэрхэ болохомнай бээзэ,—гээд гараа дэлгэнэ. Тиин гэһээнь механизатор болохо дуратайшуул олон бии.

— Би хонишоноор ажалладагби. Теэд тракторист болохо дуратайб. Юундэ колхозоймнай правлени мүнөө жэлдэ һуралсал эмхидхээгүй гээшэб!—гээд Владимир Дылыков гэмшэнэ.

Колхоз бүхэн өөрынгөө аргаар механизаторнуудые бэлэдхэхэ ёһотой, аргатайшье байна.

Хабарай хүдэлмэри ойртоо. Механизаторнуудай ажалые хоёр халаан болгожо эмхидхэхэ гэлеэһээр байтарнь саг үнгэржэл байна. Хэзээ хэмжээн абтаха юм? Али баһал ондоо тээһээ хүнүүдэй ерэжэ ажаллахые хүлеэгээд һууханьгү?

З. Тэлин.

Үетэн басагадай үүсхэл

Катя Бадмаева һаалишан болоһоор балайшье үнинэй бэшэ юм. Мүнөө колхоз соогоо эрхим һаалишадай тоодо ябадаг. Бүри заахандаа эжыгээ дахаад үнеэ һааха, эдеэлүүлхэ аргагүй дуратай һэн. Долгор Бадмаевна басагаяа малшан лэ болохош гэжэ урмашуулдаг байгаа.

Анханһаа дуратай ажалдаа ороһон энэ басаган өөрынгөөл урдахиие хараад ябадаггүй, үетэн нүхэдтөө, ахамад зондошье ходо туһалхал гэжэ оролдодог. Нёдондо хамагтаа хүндэтэй энэ басагые сомоной Соведэй депутадаар һунгаа бэлэй.

Шэнэ жэлдэ Арбузовай фермын һаалишад үнгэрһэн жэлэйнгээ дүн гаргаа. Тиигэжэ үнеэн бүриһөө 1776 литр һүн һаагданхай Илангаяа фермын залуу һаалишад амжалтатай. Катя үнеэн бүриһөө тугал абаха, 2000 литр һү һааха социалис уялгаяа 138 литрээр үлүүлэн дүүргээ һэн.

Өөрынгөө үеын басаган Олитой Катя мүрысэжэ ажалладаг. Игэжэ хоёр үетэн нүхэд ажал хүдэлмэри, ажабайдал тухайдаа сэхэ руунь хөөрэлдэдэг. Үгышье һаа, бэе бэеынгээ алдуу эндүүнүүдые нүхэрэй ёһоор шүүмжэлэн заһадаг.

Оля Цыренова үнгэрһэн жэлдэ үнеэн бүриһөө 2160 литр һү һаажа, колхоздоо түрүү һуури эзэлээ. Тиигэжэ үетэн басагад колхозой правлениин, парткомой зүгһөө халуун магтаалда, үнэтэй бэлэгтэ хүртэһэн байна.

1964 ондо тус фермын эдэбхитэй һаалишад урдынгаа дутуу дунданууды усадхажа, улам ехэ һү һааха, бүрин бүтэнөөр тул абахаар шиидээ. Дунда зэргээр үнеэн бүриһөө 1825 литр һү һаажа, бүхыдөө 183 мянга шахуу литр һү гүрэндэ худалдаха юм. Харин Оля үнеэн бүриһөө 2200 литр, Катя 2150 литр һү һааха уялга абаад, КПСС-эй ЦК-гай болохоёо байгаа Пленумые хубита бэлэгээр угтахаар зоригжонхой.

В. Будажапов.
Сэлэнгэ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз.

Түсэб 20 мянгаар үлүүлэгдэ

372 мянган кубометр, түсэбһөө гадуур 20 мянган кубометр—иимэ хэмжээнэй модо «Забайкаллес» комбинадай предприятинууд январь һарада оронойнгоо шэнэ барилгануудта эльгээбэ.

Хандагайн, Хүртэйн, Байгалай леспромхозууд мүрысэгшэдэй түрүү зэргэдэ ябана.

Гадна январь һарада түсэбһөө гадуур 40 мянган шпала хюрөөдэгдэһэн байна.

Т. Николаев.

Таряашад һурана

Эрхирэгэй совхозой овощ, хартаабха ургуулагшад, кукурузашад агрохимиин кружогто оронхой. Январиин 31-дэ түрүүшынь хэшээл болобо. Эндэ звено даагшад, бригадирнууд, таряан ажалай хүдэлмэрилэгшэд—хамтадаа 31 хүн хабаадаа. Тус совхозой главна агроном нүхэр М. Ф. Маханов энэ кружогые хүтэлбэрилнэ.

Кружогой хэшээл недели бүхэнэй пятницада болохоор хараалагдаба. Программань 3 һара соо һуралсахаар түсэблэгдэнхэй. Энэнэйнгээ дүүрэхэдэ һурагшад шалгалта бариха юм. Совхозой главна мэргэжэлтэд: главна агроном М. Ф. Маханов, овощ ургуулдаг агроном Т. Алексеева, совхозой главна инженер К. Д. Хабдаев, совхозой парткомой секретарь И. Б. Модоров гэгшэд энэ кружогто багшалхаар томилогдонхой. Түрүүшынь хэшээл эмхитэйгээр үнгэрөө.

Совхозой партийна комитет овощ, хартаабха, кукуруза тарижа ургуулдаг бүхы звено, бригада даагшанарые партком дээрээ баталһан байна.

1964 ондо эндэхи совхоздо овощ ургуулдаг 7 звено, хартаабхын 5, кукурузын 5 звено байгуулагданхай. Эдэ звенонууд мүнөө дааһан полинууд дээрээ наг шэбхэ зөөжэ байна. Энэ жэлдэ 270—300 гектарта хартаабха, 130 гектарта овощ, 500 гектарта кукуруза тарихаар харааланхай.

А. БАЕНДУЕВ,
Улаан-Үдын парткомой инспектор-партийна эмхидхэгшэ.

Казагай ССР-эй хонишод үбэлэй үедэ олон бэрхэшээлнүүдтэй тохёолдодог юм. Хонишодто механизаторнууд, метеорологууд, радистнууд, врачнууд туһалдаг юм. Зураг дээрэ: санитарна авиациин самолёт Умбет гэжэ газарта ошоод байна. Казахстанай хадануудта ажаһуудаг малшадые Джамбульска областьдо зургаан иимэ самолёт хангалаг юм.

Түрэл орон доторнай

ХҮДӨӨДЭХИ АРАДАЙ ЗАНШАЛНУУД, ҺАЙНДЭРНҮҮД

ОРЕЛ. (ТАСС). Ехэ һонирхолтой ном нютагай хэблэл барлан гаргаа. Культурын управлениин Орловско методическа кабинедэй штатнабэшэ методистнуудай коллективэй бэлэдхэһэн энэ ном «Хүдөөдэхи арадай заншалнууд, һайндэрнүүд» гэжэ нэрэтэй.

Орловско областиин хүдөө тосхонуудта үнгэргэгдэдэг мүнөө үеын һайндэрнүүд: Ородой үбэлэй, Таряашадай, Малшадай, Ногоон ханиин, Номой һайндэрнүүд тухай авторнуудынь хөөрэжэ үгэнэ. Шэнэ һайндэр эмхидхэхэ, үнгэргэхэ тухай уншагша энэ ном сооһоо олон заабари, зүбшэлнүүдые абажа шадаха байна.

ЕХЭ ХИМИИН НӨӨСЭДЭ

ЭРХҮҮ. (ТАСС). Областиин найман түрүү предприятиин коллективүүд химиин индустриие хүгжөөхэ жасада нэгэ миллионһоо үсөөн бэшэ түхэриг оруулха гэһэн уялга абаа. Түсэбһөө гадуур продукци гаргаһанай, юумэеэ һайса гамнаһанай ашаар энэ мүнгэ зөөри олдохо байна.

Черемховын горнягууд тон ехэ хүсэтэй экскаваторнуудые хэрэглэн, нүүрһэ малтан абаха бүтээсэ ехэтэй нэмэл арга хэрэглэһэнэй ашаар ехэ химиин шэнэ барилгануудые мүнгэ зөөреэр хангаха нөөсэдэ 300 мянган түхэриг үгэхэ гэжэ шиидэ. Электровозуудай булюу һайн байһые шадамараар хэрэглэдэг Зүүн-Сибириин түмэр замай Нижнеудинска отделени 240 мянган түхэриг оруулха юм. Ангарскын цементын заводой, Слюдянска «Перевал» гэжэ горно предприятиин, Эрхүүгэй сай хэбтэ сохидог фабрикын коллективүүд тус бүридөө 100 мянган түхэриг оруулха юм.

ЕНИСЕЙН УҺАН БЕТОН ТОННЕЛЬ СООГУУР УРДАНА

ДИВНОГОРСК. (ТАСС). Үзэсхэлэнтэ хадануудай хажуу ташалангуудай модонууд сэнтэжэ, буурал сагаанаар харагдана. Эндэ 30 градусһаа үлүү ехэ хүйтэн болодог. Тиигэбэшье Красноярска ГЭС-эй барилгашад шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрэйхидэл шэнги бүтээсэтэй түргэнөөр ажаллаһаар. Хаалтада сүүдхэ бүхэндэ мянга табан зуу хүрэтэр кубометр бетон шудхагдана. Енисейе хааһанай һүүлээр тэрэнэй уһан хэмэл һабаар — бетон ложо соогуур урдадаг болоһон байгаа. Тэрэ гэһэнһээ хойшо гидротехническэ түхеэрэлгэдэ үшөө хэдэн зуу мянган кубометр бетон шудхагдаа. Хэдэн үдэрэй урда тээ хабсаргагшад 25-дахи болон 27-дохи секцинүүдэй хоорондуур түмэр хаалгануудые буулган табяа. Мүнөө Енисейн уһан хаалтын оёорой дүрбэн нүхөөр урдан гарана.

ТЯНЬШАНДА АМГАЛАН ЁҺОНОЙ ТЭҺЭЛЭЛГЭНҮҮД ХЭГДЭНЭ

ТАШКЕНТ. (ТАСС). Тяньшаниин хэтэ үеһөө хойшо намдуу байдаг газарта амгалан ёһоной тэһэлэлгэнүүдэй абяан дуулдаба. Узбегэй гидротехнигүүд хадалиг газарта далай тогтоохо хүдэлмэри эндэ эхилээ.

Наманган городһоо холо бэшэ байдаг хүндын дундуур Касансай гэжэ гол мүрэн урдадаг. Энэ хүндын адагаар 63 метр үндэртэй бата бэхи хаалта бодхогдожо, тэндэ 155 миллион кубическа метр хэмжээтэй уһан тогтоогдохо юм. Шэнэ Урта-Токайска сөөрэмэй уһан эндэхи ган гасуурта дайрагдадаг гуша мянган гектар газарые уһалха байна. Касансайска нугын таряашад энэ газар дээрэһээ 50 мянган тонно хлопок, хүдөө ажахын бусад олон продуктнуудые нэмэжэ абаха байна.

ТАЙМЫРТА МАМОНТЫН АРАГ ЯҺАН ОЛДОБО

ЛЕНИНГРАД. (ТАСС). Газарай ойройдоошье гэдэдэггүй Таймырска хахад арал дээрэ мамонтын үлэгдэлнүүд олдоо.

Мамонтын яһанууд Янгода голой адагта, тэрэнэй һалаа Пясинай бэлшэр шадар олдоһон байгаа. Нютагай загаһашадай мэдээсэһэнэй ёһоор, хэдэн жэлэй урда тээ мүрэнэй эрье эндэ хэмхэрэн унаһан юм. Мамонтын үлэгдэлнүүд эрьеын хэмхэрһэн газарһаа доошоо километр тухай урдаад, шоройдо даруулаад хүршэһэн байгаа гэжэ тухайлагдана. Мамонтын яһанай зарим хубинь Ленинград асарагдаа.

Энээн тухай тайлбари үгэхэдөө СССР-эй Наукануудай академиин зоологическа институдай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ В. Е. Гаррут ТАСС-ай корреспондентдэ игэжэ хэлээ:

— Энэ амитанай яһые шэнжэлжэ үзэхэдэ, 10 мянга тухай жэлэй урда тээ эндэ амидаран ябадаг мамонтын яһан байгаа гэжэ элирүүлэгдэһэн байна.

МОСКВА. «ЗИЛ-130» гэжэ маркын шэнэ бүлэг ашаанай автомобильнуудые Москвагай Лихачевой нэрэмжэтэ автозавод оронойнгоо элдэб нютагуудта эльгээнэ. Украинэ, Азербайджан болон Россин Федерациин хэдэ хэдэн областьнуудта ашаанай машинанууд мүнөө эльгээгдэжэ байнхай. Зураг дээрэ: РСФСР-эй областьнуудта эльгээгдэхэ «ЗИЛ-130» гэжэ автомашинанууд ашагдажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ГОЛ ШУХАЛА АСУУДАЛ

СССР-эй Хүдөө ажахын министрэй орлогшо Николай ЛЕВЫКИН шэнэ һонинуудай хэблэлэй агентствын (АПН) корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө, колхоз, совхозуудай үйлэдбэриие ашаг ех..эй болголгодо совет эрдэм ухаанай үүргэ тухай һа-н: . бодолнуудаа хэлэжэ үгөө.

СОВЕТ ЭРДЭМ наука социалис хүдөө ажахын эрилтэнүүдые хэзээдэшье алгасан гарадаггүй байгаа. Олохон элитэ мэдээжэ эрдэмтэд таряан болон мал ажал хүгжөөлгэдэ горитой ехэ юумэ хээ, хэжэшье байнхай.

Уг. алнуудай организмуудай уг залгамжалгые ба тэдэнэй хубилалгые шэнжэлхэ, мүн ургамалнуудай анханайнь шэнжые зорюута хубилгажа, со тыень һайжаруулха болон үрэһэ хүрэнг. тариха талаар совет биологууд ехэ амжалтануудые туйлаа. Академигүүд Дмитрий Прянишниковай, Николай Тулайковай, Трофим Лысенкын нэрэ, обогууд СССР-һээ холо саагуур мэдээжэ болонхой. Совет эрдэмтэд-селекционернүүд Павел Лукьяненко, Фёдор Кириченко, Вас...ий Ремесло, Валентина Мамонтова, Василий Пустовойт, Василий Ку..мин болон бусад шамарай шэниисын, мүн наран сэсэгэй гайхамшаг сортну..дые гаргаһан байна. Безостоя-1, «Мироновская-808» гэжэ н..арай, «Саратовская-29» гэжэ хабарай шэниисэ, Пустовойт гэгшын гаргаһан наран сэсэгэй сортые түбхын түрүүлэн энэ талаар дурдамаар лэ. Тус сортын наран сэсэгэй тоһолигынь таби, мүн дээшэшье процент болоно. Тоһолиг һүтэй үнеэдэй үүлтэр бии болгохо талаар академик Трофим Лысенкын ба тэрэнэй хүтэлбэрилдэг научна хүдэлмэрилэгшэдэй коллективэй амжаһан туйлалтанууд олондо мэдээжэ.

Совет хүдөө ажахын эрдэм наукын мүнөө хээд, туйлаад байһан юумэн үшөөл хангалтагүй. Ажабайдал тэрэнэй үмэнэ шэнэ, тон шухала зорилгонуудые таһалгаряагүйгөөр табина.

Һүүлэй үе болотор оронойтаряан ажахы гол түлэб тарилгын талмайн ехэ болоһонһоо үргэдэн хүгжөө. Үзэгдөө дуулдаагүй богонихон болзор соо олон арбаад миллион гектар шэнэ, боро газар элдүүрилэгдээ. Казахстанай, Сибириин, Оренбургын областиин үргэн дэлюун, баян дэлгэр талмай дээгүүр хэдэн зуугаад шэнэ совхозууд урган бодоо. Оньһожоруулагдаһан эдэ томо ажахынууд совет агрономиин эрдэм ухаанай түрүү туйлалтануудые хэрэглэн, олон миллиард пүүд ороо һо таряа ургуулжа хуряагаад байнхай.

Шэнэ газар элдүүрилгэ хадаа үнгэрһэн замнай болоно. Колхоз, совхозуудай үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болголго мүнөө дээрээ манай гол шухала зорилго болоно. Энэмнай юун гээшэб?

Нэн түрүүлэн элдүүрилэгдэһэн газар талмай дээрээ ороо һо таряа, саахарай свёкло, наран сэсэг ба бусад техническэ ургамалнуудые ехээр абадаг болох. байнабди. Бидэ гектар бүхэндэ дунда зэргээр 20—30 цент. ı таряа ургуулдаг болохо ёһотойбди. Тиигээд байхадаал һаяын жэлнүүдтэ ороо һо таряанай ургасые 14—16 миллиард пүүдтэ хүргэхэлди.

Байһан лэ газар талмай дээрээ колхоз, совхозуудай мүнөөнэйхиһөө хоёр-гурба дахин ехэ ороо һо, техническэ ургамалнуудай ургаса болон огородой эдеэ абаха талаарнь хүдөө ажахын эрдэм ухаан туһалха уялгатай. Тиин энээндэ үндэһэлэн мал ажалай продуктнуудые абалга хоёр-гурба дахин дээшэлхэ юм.

Совет эрдэмтэд энэ асуудалые хэр зэргээр шиидхэжэ байнаб?

«Мэргэн агротехникэ колхоз, совхозуудай үйлэдбэридэ хими нэбтэрүүлгэтэй зэргэ ябаха ёһотой» гэһэн д̈үр..м зорилгые бодото дээрэнь б..елүүлгэ хадаа имагтал хүдөө ажахын үйлэдбэриие һайжаруулан хүгжөөхэ г..эн үдхатай. Совет хүдөө ажахын эрдэм наука энэ хэрэгые мүнөө болотор анхаралдаа абаагүй байшоо гээ һаа, буруу. Эрдэм-шэнжэлэлгын институтуудай туршалгын станцинүүдай коллективүүд ургаса дээшэлүүлхэ, мүн мал ажалда болон шубуу үсхэбэрилгэдэ хими нэбтэрүүлхэ асуудалнуудые хэдэн арбаад жэл соо шиидхэжэ байһаар. Жэшээлхэдэ, минеральна болон органическа үтэгжүүлгэнүүд хамтадаа хэрэглэгдэхэдээ, оронойманай таряан ажалтай алишье районие амжалтада хүргэхэ байна гэжэ совет эрдэмтэд бодото ажал хэрэгээрээ баталжа шадаа. Иигэжэ минеральна үтэгжүүлгэ хадаа имагтал шиигтэй уларилтай газар нютагта хэрэглэгдэхэдээ туһа ехэтэй байха юм гэһэн алдуута теори огтолон буруутаа. Совет эрдэмтэдэй хүдэлмэринүүд карбамид, аммониин карбонат болон аммониин сульфадые малай хоолдо холижо эдюулхэ арга олгоо. Элдэб хорхой шумууһаа, бог үбһэнүүдһээ ургамалнуу-е хамгаалха арга дүримүүд һайжаруулагдаа, мүн иимэ хэрэгтэ туһатай шэнэ бодосууд бии болгогдоо. Үрэһэ хордолго, тарималнуудаа пестицидүүдээр сүршэлгэ тухай эндэ хэлэнэбди. Ургамалай элдэб хорхойнуудые бэлээр усадхаха шэнэ химическэ зүйлнүүдые совет эрдэмтэд байгуулаа.

Гэбэшье колхоз, совхозуудай үйлэдбэридэ, илангаяа таряан ажалда, хими нэбтэрүүлгэ мүнөө хүрэтэр үргэнөөр дэлгэрээгүй байшоо. Ушарынь юуб гэхэдэ, совет промышленность болбол хүдөө ажахые һайжаруулгада горитой ехэ үүргэтэй минеральна үтэгжүүлгэнүүд, пестицидүүд болон химическэ бусад зүйлнүүдые хангалтагүй багаар гаргадаг байгаа бшуу.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй декабрьда болоһон Пленум дээрэ эдэ бүгэдэ т хай сэхэ хэлсэгдэһэн байна. Тиин энэ Пленум химиин промышленность хүгжөөхэ талаар туйлай ехэ түсэб хараалаа. СССР-тэ 1965 ондо—35 миллион тонно, харин 1970 ондо 70—80 миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэ гаргагдаха. 800—900 мянган тонно гербицид болон ургамалну..дые хамгаалха химическэ зүйлнүүдые хүдөө ажахыда хэрэглэхыень үйлэдбэрилэн гаргаха байнабди.

Хэрбээ таатай һайн сагай уларилтай г..зар нютагуудташье үтэгжүүлгэ хэрэглэжэ, таряа ургуулаа һаа, ерэхэ жэлдэ ургасаяа гансата дээшэлүүлжэ шадахалди. Тонно минеральна үтэгжүүлгэ болбол хоёр-гурбан тонноор ургаса нэмээдэг гэжэ элирүүлэгдэнхэй. Иимэһээ намарай шэниисэ, кукуруза ба ороо һото бусад ургамалнуудта 7 миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэ хээ һаа, 14—20 миллион тонно үлүү ургаса абтаха арга олдонол.

Шухала хэрэгтэй шэжэм техникэгүйгөөр колхоз, совхозуудай үйлэдбэридэ хими үргэнөөр нэбтэрүүлхэ тухай бодомжолһонойшье үлүү. Тиимэһээ 1964—1965 онуудта эдэ бүхы талаар шаглан хэрэглэгдэхэ элдэб машинанууд зохёогдохо байна. Хорото шумуулнуудһаа, үбшэ хабшануудһаа, мүн буртаг үбһэнүүдһээ хамгаалха химическэ зүйлнүүдые үргэнөөр хэрэглэхэ арга олгоһон машинанууд, оньһон түхеэрэлгэнүүд бүтээн г..ргагдаха юм. Эрдэмтэд болон мэргэжэлтэд шэнэ машина, түхеэрэлгэнүүдые гамтай һайнаар ашаглаха ёһо дүримүүдые мүн лэ зохёоно.

Агрохимиин алба эмхидхэлгэ — шухалын шухала зорилго мүн. Имагтал иимэ албанайхид газарай хүрьһэ, үтэгжүүлгэнүүдые, химикадуудые шэнжэлхэ, колхоз, совхозуудай газарай хүрьһэнэй карта болон картограммануудые зохёохо бэшэ, харин эрдэм-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудтай, мэргэжэлтэдтэй хамта үтэгжүүлгэнүүдые, гербицидүүдые, мүн бусад химическэ зүйлнүүдые эгээн таатай һайнаар ашаглаха талаар эрдэм ухаагаар үндэһэлэгдэһэн зууршалгануудые зохёохо ёһотой.

Хүдөө ажахын министерство Советскэ Союзай агрохимиин албаниие эмхидхэхэ проект зохёогоо. Республиканууд болон областьнуудта тусхай шэглэлтэй агрохимиин 204 лабораторинууд бай..улагдахаар хараалагдаа. Тэдэнэр эрдэм-шэнжэлэлгын институдуудта, туршалгын станцинуудта, мүн баһа хүдөө ажахын дээдэ һургуулинуудта эмхидхэгдэхэ юм. Үйлэдбэриин захиргаануудта үсөөхэн хүдэлмэрилэгшэдһөө бүридэһэн а.рохимиин лабораторинууд байха. Тэдэ колхоз, совхозуудай газарай хүрьһэ, малай тэжээл, минеральна болон органическа үтэгжүүлгэнүүдые, избёосхын материалнуудые шэнжэлхэ юм. Колхоз, совхозуудай мэргэжэлтэд шухала хэрэгтэй лабораторно түхеэрэлгэтэй болохо зэргэтэй.

Хүдөө ажахын министерство СССР-эй Дээдэ ба дунда һуралсалай министерствэтэй хамта мэргэж... агрохимигүүдые бэлдэлгээ ни... үргэдхэхые хараална. 1964—1... онуудта оронойхүдөө ажахы... мянга тухай агрохимигүүдые, ... гамалнуудые хамгаалха талаар... мянган агрономуудые абаха ба...

Мал ажал тухай хэдэн үгэ ха... бди. Мал ажалда хими нэбтэр... гын айхабтар ехэ удха шанар... байһые манай Эсэгэ оронойн... хилын саанахи эрдэм наука гар... лээ. Адууһа малай тэжээл хоо... химиин промышленностиин прод... нуудаар шанаржуулбал, мүн лэ ... шэнэ эн тэжээлһээ нилээд ехэ ... дукци абажа болоно, мал шахан ... галуулгын саг заатагүй хорохо ... на. Химиин зүйлнүүдые үргэ... хэрэглэлгэ хадаа малай тэжээ... шанар шэнжэдэ үни удаан саг ... гутаха, муудахагүй арга олг... шуу. Тиимэһээ совет эрдэм ни... мал ажалда хими нэбтэрүүлгын ... рагые бүри эршэмтэйгээр, эд... үүсхэлтэйгээр эрхилхэ юм.

Манай эрдэмтэд-селекционер... үшөө горитой ехэ юумэ хэхэ ба... Тэдэнэр минеральна үтэгжүү... нүүдтэ таарадаг шэниисын, кук... зын ба бусад ургамалнуудай ... сортнуудые гаргаха ёһотой. Со... селекционернүүд үсөөн бэшэ ... сортнуудые гаргаа гэжэ хөөрэл... нэйнгөө эхиндэ тэмдэглээ һэм. Т... мүнөө бидэ эдэ сортнуудай хаа... нагүй үргэнөөр таригдадаг бол... тулада али бүхы хэмжээнүүдые ... раалнабди.

Мүнөө бидэ оронойнгоо ажа... далда шухала шэнэ событи угта... бэлдэжэ байнабди: КПСС-эй ЦК-... Пленум февралиин 10-да Москв... хүдэлмэрөө эхилхэнь. Тэрэ хү... ажахые хүгжөөлгын гол шух... асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ, ... зар тарялангаа, минеральна үт... жүүлгэнүүдээ ашагтай һайнаар ... рэглэхэ, мүн баһа эрдэм ухаан... түрүү дүй дүршэлэй туйлалтан... дые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ то... хой хэмжээнүүдые хараалха юм.

Болохоёо байгаа Пленумэй ши... хэбэринүүд газар тарялан бо... мал ажалые ашаг ехэтэй бол... гол шухала асуудалые амжал... тайгаар шиидхэхэ талаар совет ... дэмтэдтэ, таряашадта, хүдөө а... хын мэргэжэлтэдтэ туһалха бай...

(АПН).

Запорожско областиин Мелитопольско үйлэдбэриин управлениин Ленинэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин таряашад ерэхэ ургасын түлөө мүнөөнһөө оролдолго гаргана. Колхозой полинууд дээрэ 29 мянган тонно наг шэбхэ гаргагдаа. Мүнөө жэлдэ үшөө 15 мянган тонно нютагай үтэгжүүлгэ гаргагдаха юм. Зураг дээрэ: Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой полинууд дээрэ үтэгжүүлгэ гаргагдажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ИСКУССТВЕННА ҺҮН АШАГТАЙ

Түрүү дүршэлтэй танилсагты

Улаан-Үдын управлениин ажахынуудта тусхай искусственна аргаар буйлуулһан һү туга лнуудта уулгажа, гүрэндөө жэл соо 500 тонно һү нэмэжэ худалдахань. Энээнэй ашаар тугал бүхэниие түлжүүлгын гаргаша 3,5 түхэригөөр хямдарха, хамта 32 мянган түхэриг арьбалагдаха.

ХЭНЭЙШЬЕ МЭДЭҺЭЭР нарай мал багаһаа хойшо эхын һайхан һү эдижэ байхадаа һайнаар түлжэжэ, түргөөр томо болодог бшуу.

Тиимэһээ колхоз, совхозууд нарай тугал бүхэндэ гараһанһаань хойшо 2—3 һаратай болоторнь хэдэн зуун литр үдхэн һайн һү уулгадаг гээшэ. Энээнһээ уламжалан мүнөө бүхы дээрээ ажахынуудта хүн зоной эдихэ нилээд ехэ һүн үлүү гаргашалагдажа, тугалнуудай харууһан, тэжээл үнэтэй, гаргаша ехэтэй болоно ха юм.

ИИМЭ ТЭЖЭЭЛ ЮУГЭЭРЭЭ ҺАЙН БЭ?

Теэд тугалнуудта уулгагдадаг һүнэй гаргашые хороожо, сэбэр һү арад зондо элбэгээр худалдадаг болохо арга бии гү? Бии.

Манай оронойн, мүн республикымнайшье зарим ажахынуудта тусгаар искусственна арга хэрэглэжэ, һүн тэжээл буйлуулан бэлэдхээд, тугалда уулгахадань, үдхэн һүнэй гаргаша һураггүй бага боложо үгэнэ.

Теэд эхын һүн дээрэ үдэжэ байһан нарай мал тиимэ тусхай хэмэл аргаар, хүнэй гараар буйлуулагдаһан һүн тэжээл эдихэдээ, муудаха, үбшэлхэ үлбэртэхэгүй юм гү гэжэ зариман һанажа болохо. Үгы даа. Энэ арга үргэнөөр хэрэглэжэ байһан Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин ажахынуудай дүй дүршэл дээрэһээ харахада, хүнэй буйлууһан һүн тэжээл эдидэг тугалнууд үнеэнэй үдхэн һүн дээрэ байһанһаашье дутуугүй һайнаар түлжэнэ, шэгнүүрээ ехээр нэмээнэ. Юуб гэхэдэ, искусственна һүн тэжээлдэ нарай малай бэе махабадай хүгжэлтэ, ургалтада аргагүй туһатай бодосууд, витамин, белок, макро болон микро-зүйлнүүд ехэ элбэг байдаг.

Управлениин «Искра» колхозойхид мүнөө гурбан һарын туршада тугалнуудаа хэмэл аргаар буйлууһан һүн тэжээл дээрэ түлжүүлнэ. Жэшээнь, **тугалшан Н. С. Гаврилов даажа абаһан 35 нарай тугалнуудтаа искусственна аргаар бэлдэһэн һү уулгаад, тэдэнэйнгээ тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдээ 700—780 граммаар нэмээлгэнэ.** Энээнһээ урда тээ үнеэнэй үдхэн һү уугаад, мүнөөхидэл адли шэмэтэй һайн бүдүүн тэжээл эдеэд байһан тугалнууд тус бүридөө сүүдхын 450—520 граммаар шэгнүүрээ нэмээдэг һэн. Мүн энэ артелиин тугалшан В. Шабловский нарай малда искусственна һү уулгаад, шэгнүүрынь баһал сүүдхын 550—600 грамм нэмээжэ шадаа.

Тэрэшэлэн Эрхирэгэй совхоз, Ленинэй нэрэмжэтэ, «Дружба», «8-е Марта» колхозууд хоёрдохи һарадаа тугалнуудта тиимэ аргаар буйлууһан һүн тэжээл эдюулжэ, муу бэшэ үрэ дүн туйлана. Онохойн совхоздо, «Маяк» колхоздо искусственна аргаар буйлуулан бэлдэһэн һү нарай норшоонхонуудта уулгадаг болонхой.

500 ТОННО ҺҮН АЛМАГДАХА

Искусственна аргаар буйлууһан һүн нарай малда эдюулхэдэ илангаяа юугээрээ ашагтай гээшэб?

Нэн түрүүн тугалнуудта үнеэнэй үдхэн һү багаар уулгажа, орондонь искусственна һүн тэжээл горитойгоор үгэдэг болоходо, гүрэндэ һүн ехээр худалдагдана. Тусхайлбал, манай управлениин ажахынуудта нар..ай тугал бүхэндэ 270 литр үдхэн һү уулгажа, энээндэ бүхыдөө жэл соо 2300 тонно һүн гаргашалагдадаг байгаа. Харин һаалиин фермэнүүдтэхи **нарай тугалда тусхай искусственна аргаар буйлууһан һүн тэжээл уулгалсадаг болоходоо, жэл соо гүрэндөө 500 тонно үдхэн һү нэмэжэ худалдаха аргатай болобо.** Управлениин ажахынуудта энэ үнгэрһэн декабрь, январь соо урда жэлэйхиһээ 200 тугал олон абташье һаань, гүрэндэ һү худалдалга 12 процентээр ехэ болоо. «Искра» колхоз искусственна һү тугалда ехээр уулгадаг боложо, һүүлэй хоёр һара соо урданайхиһаа 8 процентээр ехэ һү гүрэндөө худалдаа.

Нарай мал удаан саг соо, томохон болотороо һү эдижэ байхадаал һайнаар түлжэдэг гэжэ хэндэшье мэдээжэ. Илангаяа үдхэн һүнһөөнь гэнтэ болюулаад, бүдүүн тэжээлдэ оруулхада, тугал муудахаяа һанадаг.

Теэд тугалнуудта 3—4 һара соо үнеэнэй үдхэн һү уулгажа түлжүүлбэл, гаргашань айхабтар ехэ болохо бшуу. Харин тэдэндэ искусственна аргаар буйлууһан һүн тэжээл 100—120 хоногто эдюулбэл, гаргашаньшье һураггүй хямда, нарай малнье һайнаар түлжэх. байна. Тугалнуудтаа үбһэ, силос, таряа талханай зүйл һайса үгэлсэхэ ёһотой. Тиигэбэл, тугал бүхэн жэлтэйдээ 250—300 килограмм татадаг болохо, мяхалиг, сулашье байха юм.

ТЭРЭНИИЕ ЯАЖА БУЙЛУУЛХАБ?

Тиимэ тусхай аргаар буйлуулан бэлдэһэн һүнэй үдхэн һүнһөө дутуугүй шэмэтэй байхынь тула олохон зүйлнүүд хэрэгтэй.

Управлениин «Искра» колхоз, мүн Эрхирэгэй совхозойхид өөһэдынгөө арга боломжо хаража үзөөд, Краснодарай хизаар, Башкирай АССР-эйхидэй жэшээгээр 1 центнер искусственна һү буйлуулхын тула иимэ зүйлнүүдые бүридүүлээ. 70 литр халуун уһанда 20 литр машиндагдаһан һү хээд худхана. Хэрбээ машиндагдаһан һүнэй үгы һаа, 80 литр уһа хэнэ. Тэрээн соогоо зөөлөөр татаһан 6 килограмм горохой, 4 килограмм шэниисын гү, али ешмээнэй талха, мүн 400 грамм эдидэг дабһа, 400 грамм сагаан мел хээд, һайса худхажа, ниилүүлһэн бэеэрээ 30—40 минута соо бусалгана. Тогоон соо хэһэн эдэ бүхы зүйлые тэжээл буйлуулдаг түхеэрэлгын ууралаар халаажа бусалгахада һайн. Харин гал дээрэ табихада уража болохо бшуу. Энэ тэжээлые 45—50 градус болотор хүргөөд, дээрэһээнь 240 грамм загаһанай тоһо, 200 грамм нативна биомицин гү, али 12 грамм биовитин, 0,1 грамм хлористо кобальт хэжэ, үшөө 35—40 градус болотор хүргэнэ. Һүүлдэнь энэ тэжээлэйнгээ бүри шанартай, шэмэ ехэтэй болохын тула 2 грамм түмэрэй байбан, 1 грамм ногоон байбан, 1 грамм марганцево-гашуун кали, 75—500 грамм НАБК гэжэ зүйл, 1 грамм иодой кали, үгышье һаа 2 грамм 5-процентнэ иод холиһон зүйл нэмэдэг юм. Зүгөөр иодые гансата ехээр хэжэ болохогүй, 4—5 үдэр бага багаар нэмэхэ хэрэгтэй.

БҮХЫДӨӨ 152 МЯНГАН ТҮХЭРИГӨӨР ОЛЗОТОХОБДИ

Эрхирэгэй совхозойхид искусственна аргаар буйлууһан һүнэйнгөө өөрынь үные хямдаруулхын тула загаһанай тоһо бага болгоод, орондонь һайхан үбһэнэй гурил бусалгаһан шүүһэ холилсоно. Мүн горохой талханай үгы байһан дээрэһээ обёосой гурил хэдэг. Тэрээндэ үбһэнэй бусалһан шүүһэ хэхэдэ, искусственна һү буйлуулгын гурим зарим тэды хубилна. Эрхирэгэй совхозойхид 3 килограмм үбһэ гү, али тэрэнэй гурил 1 килограмм модоной ногоон шэлбүүһэнэй гурилтай холёод, 80—90 литр бусалһан халуун уһанда хэжэ, 2 час байлгажа дэбтээдэг. Тэрэниие бусалгажа болохогүй. Шухала бодосынь хосорхо. Үбһэнэйнгөө шүүһэн дээрэ бэшэ зүйлнүүдээ (дээрэ дурсагдаһан гуримаар лэ) хэдэг юм. Үбһэнэй шүүһэ холиһон искусственна һүн тон хангалтама, хоншуу үнэртэй, тугалай хото, гэдэһэндэ шэнгэсэтэй болоно.

Искусственна аргаар буйлууһан һүн тэжээлые тугалда зүбөөр, гараһаарнь 20 хоноһонһоо хойшо эдюулжэ эхилхэ байна. Түрүүн тугалай нэгэ һаратай болоторнь үнеэнэй үдхэн һүнтэй хамта, тэрэниие багаханаар үдэрэй 600—1000 грамм хүрэтэр эдюулээд, хоёрдохи һарадань үдэрэй 2—4 килограмм хүрэтэр уулгахада таатай. Харин гурбадахи һарадаа үнеэнэйнь һү үгэхэеэ болёод, гансал искусственна һүн тэжээл дээрэ байлгаха ёһотой. Тиигэжэ 112 үдэр соо нэгэ тугалда 200 килограмм үнеэнэй һү, мүн 250 килограмм искусственна һү эдюулжэ түлжүүлнэ.

Экономи тухайнь хэдэн үгэ. Тиимэ аргаар буйлууһан центнер һүнэй өөрынь үнэ сэн 2 түхэриг 50 мүнгэтэ болодог. Ондоогоор хэлэбэл, **250 литр искусственна һү буйлуулгада 6 түхэриг 25 мүнгэн зөөри гаргашалагдана. Гадна тугал бүхэнһөө 70 литр үдхэн һү алмажа, гүрэндэ тушаахада 9 түхэриг 80 мүнгэн нэмэлтэ олзо абтаха гэхэ гү, али ажахынуднай 32 мянган түхэриг олзо оруулха бшуу.**

Шанартай һайн тэжээл дээрэ түлжүүлхэдэ тугал шэгнүүрээ 20—25 килограмм ехээр нэмээхэ болоно. Энээнэй ашаар управлениин **ажахынууд бүхыдөө 3,5 һара соо 2000 центнер мяха нэмэжэ абаха, тэрэнһээ 120 мянган түхэриг олзо оруулха ушартай.**

Ажахы бүхэндэ, фермэ бүхэндэ искусственна аргаар һүн тэжээл буйлуулдаг болоёл гэжэ уряалха байнабди.

В. ЧЕРНИГОВСКИЙ,

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин главна зоотехник.

Республикымнай хүдөө ажахыда химиин эди шэди улам бүри үргэнөөр нэбтэржэ эхилээ. Мүнөө мал ажалда мочевинэ, карбамид хэрэглэхэ талаар олон ажахынууд баян дүй дүршэлтэй боложо, малай ашаг шэмэ бүри ехээр абаха арга боломжотой болоо.

«Октябрьский» совхозой һүнэй гүүртэнүүдтэ һаалишад мочевинэ, карбамид һайнаар хэрэглэжэ, үдэртөө нэгэ үнеэнһээ 6—7 литр хүрэтэр һү һаана. Зураг дээрэ: Долгор Цыренова һаадаг үнеэдтэ мочевинэ шэгнэжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ИИГЭЖЭ БАЙХАДА ҺҮН АБТАХА ААЛ?

Хоринн управлениин «Первомайский» совхозой нэгэдэхи фермэдэ һүн багаар һаагдана. Тугалнуудта уулгаха искусственна һүн буйлуулагданагүй.

Ехэ зорилго табиһан аад, тэрэнээ бэелүүлжэ шададаггүй зарим һалбаринууд Хоринн управлени дотор бии. Жэшээлхэдэ, «Первомайский» совхозой нэгэдэхи фермынхид үнгэрһэн жэлдэ малай ашаг шэмэ абаха уялгаяа дүүргээгүй. Илангаяа һүн багаар һаагдаһан байгаа.

Эндэхи гүүртын түрүү һаалишан Балма Гымпылова жэлэй турша да үнеэн бүриһөө 1242 килограмм һү һаажа, уялгаяа дүүргээ юм. Гэбэшье зарим һаалишад үнеэн бүриин мянган килограммшье хүргөөгүй. Тэдэнэй тоодо һаалишад Лида Коновалова, Сономсо Сультимова, Хандажаб Балданова гэгшэд ороно. Эдэнэр ажал хүдэлмэридөө түрүү онол арга хэрэглэжэ, һү ехээр һаахын тулада оролдолго гаргаагүй бшуу.

Теэд мүнөө ямар байдал үзэгдэнэб? Тус гүүртын малайнь ашаг шэмэ үшөөл бага. Январиин 17-ной үеэр гүүртын бүхы үнеэдһээ үдэр бүри 470 килограмм хүрэтэр һү һаадаг байбал, январиин 25-да хори гаран килограммаар доошолуулаа. Зүгөөр энэ үедэ олон үнеэн тугаллаһан байха юм. Һаалинь үдэр бүри нэмэжэ байха ёһотой аад, тиигэнэгүй. Һаагдаһан һүнэйнь ехэнхи хуби элдэб хэрэгтэ гаргашалагдана. Илангаяа тугалнуудта ехээр уулгагдана. Хэрбээ нарай тугалнуудта искусственна аргаар бэлэдхэгдэжэ уулгагдадаг һаа, нилээд ехэ һүн алмагдаха, гүрэндэ ехээр тушаагдаха һэн. Теэд, ... мүнөө хүрэтэр бэлэдхэгдэнэ... Хооһон хөөрэлдөөн болоод үнгэрнэ...

Малай ашаг шэмэ багаар абт... гай. үшөө нэгэ шалтагаан юуб ... хэдэ, үнеэдтэ шэмэтэ тэжээл ... нэгүй. Үяанда байдаг малынь ... гаар эдеэлүүлэгдэдэг дээрэһээ т... жа зүдэржэ байнхай.

Энээнэй хажуугаар үнеэд ... соогоо урэжүүлэгдэдэггүйнь ... халтай. Үнгэрһэн декабрь һар... эхинһээ хойшо 50 гаран үнеэн ... галлаа. Эдэнь искусственна арг... урэжүүлэгдэхэ байгаад, пунк... хаалгаатай.

Иигэжэ байхада хаанаһаа ... һүн һаагдахаб? гэжэ совхозой ... тэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэ... асуумаар болоо гэжэ һанагдана.

Р. Цымпилов

Мүрысөөнэй дүн гаргахада...

Һаяхан партиин Улаан-Үдын горком, горгүйсэдком промышленна предприятинуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй 1963 оной IV-дэхи кварталай дүн хаража үзөөд, тусхай тогтоол баталан абаба.

Машина бүтээлгын болон электротэхническэ промышленностиин предприятинуудай дундаһаа «Электромашина» заводой коллектив түрүү һуури эзэлбэ. Тус завод валовой продукци гаргаха даабаряа 104,2 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабаряа 103,4 процент дүүргэһэн байна. Продукцинь өөрынь үнэ 0,6 процентээр хямдаруулагдаа, завод нэгэ жэгдэ ажалладаг болоо.

«Электромашина» заводто КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой, горгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг болон Хүндэлэлэй грамота барюулха гэһэн тогтоол абтаба.

Эдеэ хоолой, хүнгэн промышленностиин предприятинуудай дундаһаа нарин сэмбын фабрика шалгаржа гараба. Валовой продукци үйлэдбэрилхэ IV-дэхи кварталай түсэб 103,7 процент, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэб 102,8 процент дүүргэгдээ. Тус фабрика эмхидхэлэй-техническэ х э м ж ө э ябуулга бэелүүлхэ даабаряа мүн лэ дүүргэһэн, 2,6 мянган түхэриг алмаһан байна. Нарин сэмбын фабрикада партиин горкомой болон горгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг, Хүндэлэлэй грамота барюулагдаха болоо.

Городой транспортна ажахынуудай дундаһаа хэлхеэ холбооной Буряадай управлениин транспортна конторо түрүү һуури эзэлжэ, партиин горкомой болон горгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг, Хүндэлэлэй грамота абаха болобо.

Барилга-хабсаралга хэхэ түсэбөө 100 процент, ажалай бүтээсээр даабаряа 118,8 процент дүүргэһэн городой коммунальна ... хын харгы-заһабарилгын упра... ни барилгын организацинуу... дундаһаа түрүү һуурида гараа. ... управлениинхид барилга-хабсар... гын ажалай өөрынь үнэ 3,5 ... центээр хямдаруулһан, харааһ... эмхидхэлэй-техническэ х э м ж ... ябуулгануудые бэелүүлһэн ба... Тус коллектив партиин горко... болон горгүйсэдкомой дамжуул... Улаан тугаар, Хүндэлэлэй гра... таар шагнагдаа.

Худалдаа наймаанай предпри... тинуудай дундаһаа горпромтор... 28-дахи магазин түрүү һуури э... бэ. Эд бараа наймаалха түс... 104,9 процент дүүргэһэн тус ... газинай коллектив худалдаа ... маанай гурим эбдэхэ ушар үг... хаһан, санитарна гурим сах... болоһон, коммунис ажалай ... зэргэдэ хүртэһэн байна. 28-д... магазинай коллектив партиин г... комой, горгүйсэдкомой дамжуул... Улаан тугые Хүндэлэлэй грам... тайгаар абаха болоо.

Ниитын эдеэ хоолой предпри... тинуудай дундаһаа 5-дахи стол... шалгаржа, дамжуулгын Улаан т... Хүндэлэлэй грамота абаха бол...

С. Бардамов.

Гурбан хоногоор уридшалба

Коммунис ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысэжэ байһан Хүртэйн леспромхозойхид 1964 оной түрүүшын үдэрһөө эршэмтэй шангаар ажаллажа байнхай. Тэдэнэр шэнэ технологи, түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхые оролдон, хүшэр хүндэ ажал оньһожоруулжа байна. Долоон жэлэй зүргаадахи жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ уялга абаад, хэлэһэн үгэдөө хүрэхын тула хүн бүхэн оролдосотой һа... наар ажаллана.

Тус леспромхозой кол... лектив модо шэрэхэ янва... риингаа түсэбые 28-д... дүүргээд, даабариһаа г... дуур 2000 гаран кубоме... модо шэрэбэ. Нүхэд Липат... никовай, Кузьминай, Вар... фоломеевэй, Андреевэ... даадаг бага комплекс... бригаданууд үдэр бүхэн... 10—12 кубометр модо т... сэбһөө гадуур бэлэдхэнэ.

Н Тюрнев.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной февралиин 6.

Советүүдэй ажал хүдэлмэри

Олониитын хүсэ, эдэбхи хэрэглэбэл...

...жалшадай депутадуудай нютагай ...дүүдэй ажал хүдэлмэридэ олониитын эдэбхи, үүсхэл улам үргэ... хүгжэхэдөө, Советүүдые гансал ...эн захиргаанай органууд бэшэ, ...ин ажалшадай ниитын организа...ууд гэжэ эли тодоор гэршэлжэ ...нэ. Мүнөө республика доторнай ...гай Советүүдтэ 7272 депутат ...лана, саг үргэлжын 897 комис...ии юм.

...саг үргэлжын комиссинуудай ... тухай богонёор хэлээ һаа, ... Загарайн, Түнхэнэй болон бу... аймагуудай Советүүдтэ саг үр...жын комисси эдэбхитэйгээр ...лана. Мүн Хориин, Ивалгын, ...бын, Дабаатын, Доодо-Эл..., Загастайн, Ново-Селенгин..., Ноёхоной сельсоветүүдтэ саг ...жын комиссинууд муу бэшээр ...нэ гэхэдэ алдуу болохогүй.

...Жэшээлхэдэ, Хяагтын аймагай ...-Селенгинскын сельсоведэй ху...ба наймаанай комисси яһала ...ажал ябуулга хэнэ. Хүдөө ажа... продукт хүн зонһоо худалдан ... хэрэгтэ тэдэнэр Урагшатай... ябуулжа, эндэхи сельпо үндэгэ, ...о худалдан абаха түсэбөө 150— процент дүүргэһэн байха юм. ...комиссиин үүсхэлээр сельсове... сесси дээрэ Ново-Селенгинскын, ...ын сельпонууд ажал тухайгаа ...һон байна.

...жалгүй хоёрог ябадалтантай ...ха хэрэгые олониитын эдэбхи... үүсхэл дүүрэнээр ябуулна. Түн... аймагай Толтойн сельсоведэй ... дээрэ «Ажалгүй, хоёрог ябадалтантай хайра гамгүй тэмсэе!» ...эн асуудал табигдаа һэн. Сесси ... депутадууд үгэ хэлэхэдээ, ...гүй ябаһан хүнүүдые эридээр ...жэлжэ, тусхай хэмжээ аба...нь гүйсэдкомые уялгалаа һэн. ...ин мүнөө харагты: ажал хэнгүй ...жэ ябаһан хүнтэй сельсоведэй ...лэй газарта ушархагүйт.

...үүлэй үедэ республика доторнай ...дүүдэй ажалда түлөөһэгүйгөөр ...лхэ гэһэн үүсхэл һайшаагдан... Хойто-Байгалай аймагай Верх...аимскиин сельсоведтэ (түрүү...лэгшэнь И. Т. Хоменко) бүхы ажа...нь олониитын эдэбхитэд, түрүү...шэ өөрөөшье ямаршье түлөөһэ...гөөр хэнэ. Энэмнай һайн һайхан ...ал ха юм. Мүн республикын ...ашье аймсовет, горсоветүүдтэ ...түрүүлэгшэнэрэй орлогшын уялгые ...ниитын эдэбхитэд дүүргэдэг юм. ...менск городой Советэй түрүү...лэгшын орлогшоор Алексей Григорье... Башкатов хүдэлнэ. Тэрэ өөрөө ...э холбооной хүдэлмэрилэгшэ, ...унис ажалай бригадын гэшүүн. ...ашье энэ хүн сулөө олоод лэ ...т, предприяти, организацинуу... ябажа, хүдэлмэришэдтэй хөө...һэн, ажаһуудалай асуудал ...хэлсэһэн, ажалдань туһалалса... байдаг. Имэ жэшээнүүдые тоо... болоо һаа, республика дотор ... байха.

...Олониитын эмхинүүдэй нэгэн— ...нэрнүүдэй советэй үүргэ Сове...дэй ажалда ехэ удха шанартай. ...өө республика доторнай эхэнэр...дэй 797 совет ажаллана. Манай ...нэрнүүд—олониитын эдэбхитэд ...ыдашье, хүүгэдые хүмүүжүүл...шье, гэрэй эзэн эхэнэрнүүдые ...л хүдэлмэридэшье олоор хабаа...дуулха хэрэгтэ нилээд туһаламжа үзүүлнэ. Баргажанай аймагай Уланай сельсоведэй (түрүүлэгшэнь Г. Бадмаев) дэргэдэхи эхэнэрнүүдэй советэй ажалые магтамаар. Үшөө 1963 ондо эндэхи эхэнэрнүүд XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хониной нооһо хайшалалгада, малай тэжээл бэлэдхэлгэдэ Советэй ударидалга доро олоороо хабаадалсаа. «Гоё һайхан байрын түлөө» гэһэн мүрысөөн эндэ эмхидхэгдэнхэй. 127 гэрэй газаагуур модон һуулгагдаа юм.

Олониитын эдэбхитэд тухай хэлэбэл, пенсионернүүд тухай мартажа болохогүй. Илька посёлогой (Загарайн промышленна район) пенсионернүүдэй совет (түрүүлэгшэнь нүхэр Сиротин) ехэ һайнаар ажаллана Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозойхид үнгэрэгшэ жэлдэ үбһэ хуряалгада туһалалсахыень пенсионернүүдые гуйһан юм. Пенсионернүүдэй совет энэ колхозой үбһэ, таряа хуряалгада 48 пенсионерые эльгээжэ, ехэхэн туһа хэһэндэнь колхозойхид ехэтэ баясаа һэн. Пенсионернүүдэй хүсөөр энэ колхозой хониной байра баригдаһан, гахайн байра болон бусадшье гэр бараанууд заһабарилагдаа. Имэ һайхан эдэбхи, үүсхэлтэй пенсионернүүд республика дотор олон. Тэрэ тоодо Усть-Баргажанай, Хэжэнгын, Ноёхоной пенсионернүүдэй советүүдые дурдажа болоно.

Түрэлхидэй комитет... Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хэн олоороо хабааданаб; хэн һургуули болон хүүгэдэй эмхи зургаануудта туһа үзүүлнэб? Түрэлхидэй комитет. Үшөө РСФСР-эй Гэгээрэлэй министерство «Эхин, найман жэлэй, дунда һургуулинуудай дэргэдэхи түрэлхидэй комитедүүд тухай» гэһэн тусхай дүрим баталан абаа һэн. Энэ дүрим соо түрэлхидэй комитедүүдэй зорилго, уялга тухай тон һайнаар хэлэгдэнхэй. Энэмнай мүнөө хэр бэелүүлэгдэнэб, түрэлхидэй комитедүүд өөһэдынгөө уялгануудые хэр дүүргэнэб гэжэ асууя. Ажал хүдэлмэриеэ шадамараар табиһан комитедүүд олон. Хориин аймагай Үльдэргын найман жэлэй һургуулиин дэргэдэхи түрэлхидэй комитедэй хэһэн ажалые юунтэй сасуулалтайб! Һурагшадай кружогуудые түрэлхид хүтэлбэрилнэ, һургуулиин барилгые түрэлхид эрхилэлсэнэ.

Богонёор хэлэхэдэ, республика доторнай олониитын эдэбхитэдэй хүсөөр нилээд ехэ юумэн хэгдэнэ. Культурын гуламтануудтахи советүүд тухай хэлсэе. Хүдөө нютагуудта соёл сурталай хүдэлмэри ябуулха талаар хүдөөгэй клуб, библиотекэ ямар ехэ удха шанартай гээшэб! Клубуудай дэргэдэхи советүүд мүнөө үедэ, үбэлжэлгын хаһада малшадай дунда ойлгуулалмжын хүдэлмэри ябуулжа, уран һайхан концерт харуулганда ехэхэн хубитаяа оруулна. Хориин аймагай Баян Голой клубые абаад үзэе. Олониитын эдэбхи, үүсхэл эндэ һайн һайхан эхитэй гэхэдэ алдуу болохогүй. Эндэхи клубай советтэ 7 хүн ажаллана. Советэй түрүүлэгшээр эндэхи эхин һургуулиие даагша нүхэр Даржаев 2-дохи жэлээ хүдэлжэ байна. Нэгэ багахан, хуушанхаг гэр соо клуб байдаг юм. Тиибэшье энэ клуб малшад, механизаторнуудай дуратай газарынь болонхой. Клубай коллектив малшад, хонишодой отара, гүүртэнүүд дээгүүр уран һайханай концерт ходо табина, ойлгуулалмжын хүдэлмэри ябуулна.

КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй түүхэтэ тогтоолнууд соо олониитын эдэбхитэдэй үүргэ тухай эли тодоор хэлэгдээ һэн. Мүнөө республика доторнай олониитын эдэбхитэдэй ябуулжа байһан ажалай эды тэды багахан жэшээнүүдые дурдахадаа, моральна талаараа хүн зоной хэды шэнээн ургаһые харуулхаяа хүсөө һэмди. Заатал һаа түлөөһэн дээрэһээ бэшэ, харин хүнэй эдэбхи, үүсхэл, уратшаа һанаан дээрэһээ ажал хүдэлмэриин ябаса дулдыдана гэжэ эли болоно. Олониитын эдэбхи, үүсхэлые аймагай, нютагай Советүүд дэмжэн, ажал хүдэлмэридөө хэрэглэхэдээ айхабтар ехэ амжалта туйладагынь мэдээжэ. Бидэнэр хари хүнэй юумэ, хэрэг бүтээнэ бэшэбди, өөһэдынгөө арад зоной культурно-ажаһуудалай һалбарма һайхан байхын түлөө оролдонобди.

Хэды тиибэшье олонхи аймсовет, сельсоветүүдэ олониитын угаа ехэ хүсые хэрэглэжэ шададаггүй, тэрээндэ тунайшаар хандадаг ябадалнууд үзэгдэнэ. Жэшээлхэдэ Мухар-Шэбэрэй аймагай Суулгын, Түгныи сельсоветүүдтэ олониитын эмхинүүд (пенсионернүүдэй совет, арадай дружина) ажалаа тон муугаар ябуулна. Сельсоведэй гүйсэдком тэдэнэй ажалые шалгажа үзэдэггүй, тэдэньшье тоосодоггүй байха юм. Олохон аймсоветүүдэй дэргэдэ энэнэй урда тээ олониитын таһаг гэжэ байһан юм. Харин мүнөө тэрэнэй орондо томодхогдоһон аймгүйсэдкомуудай дэргэдэхи али болохо таһагта тусхай мэдэлтэй байха олониитын бүлгэмүүдые эмхидхээ һаа, тон һайн һэн. Олониитын эдэбхитэдэй хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай хуудаһан, плакат, брошюрануудые хэблэлээр гаргажа, Советүүдэй ажалые улам хүсэтэй, олониитын асари ехэ нүлөөтэй болгохо шухала гэжэ һанагдана.

Олониитын эдэбхи үүсхэлые Советүүдэй ажалда хэрэглэхэдээ, тэдэ эмхинүүдэй ажалай түсэб, зорилгые гүйсэдкомой заседани дээгүүр зүбшэн хэлсэжэ саашанхи ажалдань тэдэниие ударидаха талаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэй.

К. САЙДУКОВ,
Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй эмхидхэлэй таһагые даагша.

Утаһа ээрэдэг станогой бабиные шэнэ аргаар бүхэлхэ гэһэн Нина Ступицинагай үүсхэлые нарин сэмбын фабрикынхид үргэнөөр дэмжэбэ. Энэнь ажалай саг алмаха, ээрэлгын шанар эрид дээшэлүүлхэ арга олгоно. Мүнөө Нина Ступицина инструктораар томилогдонхой. Зураг дээрэ: Н. Ступицина ажаллажа байна.

В. ГАУЧЕНОВАЙ фото.

ЭЛҮҮРЫЕ ХАМГААЛХА БЮДЖЕТ

Энэ жэлдэ Совет гүрэн социальна страхованида 10 миллиард түхэриг һомолбо. Энэ мүнгэн хайшаа гээд хэрэглэгдэхэб? АПН-эй корреспондентын табиһан энэ асуудалда Бүхэсоюзна профессиональна Союзуудай Центральна Советэй секретарь Николай РОМАНОВ харюусана.

Хүнүүд элдэб олон этигэл найдабаритай, хүсэлэнтэй байдаг гээшэ. Теэд, элүүр энхэ ябаха гээшэ яахын аргагүй шухала хүсэлэн болохо байна ааб даа.

Энэ уг зорилгоёо хүсэлдүүлхын тулада мүнөө жэлдэ совет хүнүүдэй урда үлэмжэ үргэн ехэ шэнэ арга боломжонууд олгогдохо юм. СССР-эй Верховно Советэй баталһан 1964 оной социальна страхованиин бюджет үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо, 700 миллион гаран түхэригөөр нэмэбэ. Тиимэһээ энэ мүнгэ зөөриие өөһэдынгөө мэдэлдэ абадаг СССР-эй профсоюзууд нёдондонойхидо орходоо, һураггүй ехэ мүнгэ элүүржүүлгын хэмжээ ябуулгануудта гаргашалхань гээшэ.

СССР-тэ социальна страхованиин жасада ороһон бүхы мүнгэн пенси түлэхын тулада, саг зуура ажал хэхэ аргагүй бологшодто, түрэхэ болоһон, мүн нарайлһан эхэнэрнүүдтэ тэдхэмжэ, аршаан курортдо ошохо путевко түлэхын тулада, газар нютагуудаар аяншалгын болон альпинизмын гаргашануудта, эмнэлгын эдеэ хоолдо болон мүн бэшэшье юумэндэ зорюулагдана. Социальна страхованиин гаргаша соо гансал ажалгүйдэлгөөр түлэгдэхэ мүнгэн гэжэ байдаггүй. Юундэб гэхэдэ, социалис гүрэн дотор хүн зон бултадаа ажалаар хангагданхай байдаг.

Урдынхидаал адли, мүн 1964 ондошье социальна страхованиин бюджет дотор элдэбын тэдхэмжэдэ үгтэхэ гаргашанууд нилээд ехэ хуби эзэлнэ.

Үбшэнэй шалтагаанаар ажал хэхэ аргагүй болоһон хүдэлмэришэн гү, али алба хаагша хүдэлмэриин стаж болон үбшэн гэмтэл дээрэһээ дулдыдуулан, тоггоогдомол хуулиин ёһоор тэдхэмжэ абажа шадаха юм. 1964 оной социальна страхованиин жаса энээндэ үгтэхэ мүнгэ зөөриие хэрэгтэй болоһон соонь дүүрэн хангахаар гаргашалха гэжэ хараална.

Түрэхэ болоһон, мүн нарайлһан эхэнэрнүүдтэ тэдхэмжэ үгэхын тулада жэл бүридэ горитой ехэ мүнгэн гаргашалагдана. Советскэ Союз дотор эхэ болоһон хүдэлмэришэн эхэнэр бүхэн иимэ тэдхэмжэ абадаг. Мүнөө жэлдэ иимэ зорилгоор 645 миллион гаран түхэриг гүрэнэй социальна страхованиин бюджедэй ёһоор һомологдоо.

Санаторно-курортно хэрэг хүгжөөлгэ ажалшадай элүүр энхэ байхын тулада зорюулагдана. Мүнөө СССР доторнай 4 мянга гаран санатори, курортнууд бии. Тиигээд тэдэнэй тоо таһалгаряагүй олошорно. 1960—1963 онуудта шэнэ барилга хэгдэжэ, профсоюзай санатори, курортнуудтахи һууринуудай тоо 64 мянгаар нэмэһэн байна.

Амаралтын гэрнүүдэй, аяншалгын баазануудай тооё олон болгохо гэһэн зорилго урагшатай һайнаар бэелүүлэгдэнэ. Тиигээд тэндэ ажалшад хүнгэлэлтэтэйгөөр гү, али үнэгүй түлөөһэтэйгөөр амарха аргатай. Ерэхэ 20 жэлэй турша соо элүүржэлгын газарнуудта амарха һууринуудай тооё 8 дахин олон болгожо, 1980 он болотор 2 миллиондо хүргэхэ гэжэ хараалагдана.

Профсоюзууд социальна страхованиин мүнгөөр ажалшадта санатори болон амаралтын гэрнүүдтэ ошохо путевконуудые үгэдэг. Тиихэдээ эдэ путевконууд түлөөһэгүйгөөр гү, али тэрэнэй түлөөһэнэй 30 процентһээ дээшэ бэшыень түлэхөөр үгтэнэ. Хүдэлмэришэд, алба хаагшад тэдэниие тон дуратайгаар абажа хэрэглэдэг юм. Жэшээнь, 1959 онһоо 1963 он хүрэтэр Кавказ болон Крымэй Хара далайн эрье шадархи, Прибалтикада, Закавказида, Украинадахи — оронoй эрхим курортнуудта 21 миллион гаран ажалшад амарһан байгаа.

1964 ондо социальна страхованиин бюджедэй ёһоор санаторно-курортно эмнэлгэдэ, ажалшадай амарха, аяншалхын тулада 300 миллион түхэриг һомологдоно. Тэрэнь үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 10 миллион түхэригөөр ехэ. Тиигээд 1965 ондо энээн дээрэ үшөө 11 миллион түхэриг нэмэхэ байна.

Профсоюзуудай санаторинуудта, амаралтын гэрнүүдтэ ажалшадай али тухай олоороо амардаг болоһониие нэгэ иимэ жэшээ харуулна. Үнгэрэгшэ жэлдэ Мытищинскын машина бүтээдэг заводой 1185 хүдэлмэришэд профсоюзай заводской комитедэй үгэһэн путёвконуудаар курортдо, аяншалагшадай лагерьта ошожо, өөһэдынгөө амаралта үнгэргөө. Тиихэдээ тус заводой хүдэлмэришэд 129 путёвко түлөөһэгүйгөөр, 1056 путёвко 30 процентын түлөөһэтэйгөөр абаһан байха юм. Эдэ амарагшад путёвкын түлөө оройдоо 9 мянган түхэриг түлэһэн байгаа. Үлэгшэ 51 мянган түхэригэй гаргашые профсоюзай завком даажа абаад, социальна страхованиин жасаһаа гараха мүнгөөр түлэбэ.

Мүн бэшэ бэшэ предприятинууд дээрэхидэл адли, тэрэ заводой профсоюзна эмхи ниитын жасаһаа, тэрэ тоодо, социальна страхованиин мүнгэ гаргажа, хүдэлмэришэдтэ мүн ондоошье туһа хүргэхэ яһала ехэ арга боломжотой юм. Жэшээлхэдэ, заводой хүдэлмэришэдэй мянга гаран үхибүүдые хүүгэдэй саад, яслида байлгахада жэл бүри 250 мянга шахуу түхэриг мүнгэтэ болодог байна. Тиигээд тэндэхи яслида нэгэ үхибүү байлгаһанай түлөө һарадаа 47 түхэриг гаргашалдаг байхада, түрэлхидынь өөһэдынгөө салин хүлһэнэй хирэ зэргээр 5-һаа 10 түхэриг хүрэтэр, мүнгэ түлэнэ. Тэрэ завод дээрэ нёдондо хүдэлмэришэдэй хүүгэдэй зунай амаралтада ниитын жасаһаа 27 мянган түхэриг гаргашалагдаа бэлэй.

Пенси түлэхэ тухай совет хуули хадаа үргэн олон эрхэтэдэй үтэлхэдэ гүрэнэй тэдхэмжэ үгэжэ хангахаар найдуулна. Мүн тэрэ хуулиин ёһоор, хүнэй бэедэ хоротой гү, али хүндэ хүшэр гэжэ тоологдоһон ажал хэдэг хүдэлмэришэдэй олон тоото бүлэгтэ хүнгэлэлтэ үгтэнэ. Жэшээлхэдэ, шахтёрнууд, химигүүд, металлургнууд хадаа ондоо мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдтэ орходоо 10 жэлээр урид, 50 наһа хүрэмсөөрөө пенсидэ гарадаг байна ха юм. Хүгшэн наһатай болоhо пенсидэ гараһан хүдэлмэришэд, алба хаагшад бүгэдөөрөө өөһэдынгөө салин хүлһэнэй 50-һаа 100 процент хүрэтэр абадаг гээшэ.

Пенси түлэлгэдэ үгтэхэ мүнгэн социальна страхованиин бюджет соохи гаргашын эгээн ехэнь болоно. Энэ жэлдэ социальна страхованиин жасаһаа энэ зорилгодо 7 миллиард шахуу түхэриг һомологдоо. Тиихэдээ тэрэнь нёдондонойхиһоо 500 миллион түхэригөөр үлүү ехэ болоно. 1965 ондо пенси түлэлгын жаса үшөө хахад миллиард түхэригөөр нэмэхэ юм.

Социальна страхованиин гүрэнэй системын совет хүнүүдтэ үзүүлжэ байһан аша туһые олон түмэн эрхэтэд, тэдэнэй дунда манай оронoй хүдөөгэй зоной нилээд ехэ хубинь эдлэдэг болонхой. СССР доторхи эгээн томо профсоюз болохо—хүдөө ажахын болон бэлэдхэлэй хүдэлмэришэд, алба хаагшадай профессиональна союз 10 миллион хүниие нэгэдүүлнэ. Тэдэнэр барандаа социальна страхованида хабаадуулагдажа, промышленна предприятиин хүдэлмэришэдтэл тон адли, саг зуура ажал хэхэ аргагүй болоходоо тэдхэмжэ абадаг, профсоюзай элүүржүүлгын газарнуудта эмнүүлдэг, амардаг, мүн пенси абаха эрхэтэй байдаг.

Колхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй нилээд ехэ хубинь (механизаторнууд, мэргэжэлтэд) гүрэнэй социальна страхованида хабаадуулагдана. Тэрээнһээ гадна, колхозууд экономикоёо бэхижүүлхын хирэ зэргээр, өөһэдынгөө ниитын жасануудһаа мүнгэ гаргажа, колхозниковые эмнэлгэдэ болон амаралгада ябуулдаг, үтэлхэдэнь пенсидэ гаргадаг, элдэбын тэдхэмжэ үгэдэг байна.

Гүрэнэй жасаһаа болон зарим хубииень колхозуудай түлэһэн мүнгөөр 1963 ондо 26 миллион колхозникуудта пенси түлэгдөө һэн.

Социальна страхованиин мүнөө жэлэй бюджедээр хараалагдаһан гаргашануудай хэды ехэ болоһон байбашье һаань, совет хүнүүдэй дундаһаа хэншье тэрэнэй жасада мүнгэ зөөри оруулха ёһогүй. Арад зонойнгоо аша туһада зорюулжа, өөрынгөө экономикые амжалтатайгаар хүгжөөжэ байһан Совет гүрэмнай эдэ бүхы гаргашануудые ниитын жасаһаа мүнгэ гаргажа, дүүрэн түлэдэг ха юм.

(АПН).

Эмнэлгын газарнууд иигэжэ ургана

...Октябриин революциин урда ...тээ гансахан Хориин аймагта ...бэшэ, республикын бусад газар ...нютагуудта эмнэлгын эмхи зур...гаан үгы шахуу байһаниинь мэ...дээжэ. Тиихэ үедэ Хориин ай...магай дэбисхэр дээрэ 1 врач, 2 ...фельдшер, медицинын 2 се...стратай Хүлэй больница гэжэ ...байһан юм.

...Мүнөө аймаг соомнай меди...цинын эмхи зургаан үргэн һал...баритайгаар хүгжөөгдөө. Хамта ...дээрэ 400 оротой 19 больница, ...3 амбулатори, фельдшерскэ бо...лон фельдшерско-акушерскэ 56 ...пункт, тубсанатори, 6 аптекэ хү...дэлнэ. Тэдэ газарнуудта 39 ...врач, дунда эрдэмтэй 338 меди...цинскэ хүдэлмэрилэгшэд ажал...лажа байна.

...Һүүлэй хоёр жэлэй туршада ...аймаг соомнай тус бүридөө 25 ...оротой больницанууд Хүртэй, ...Хэжэнгэ, Худан тосхонуудта ...баригдан хэй. Хоринск тосхондо— ...аймагай түбтэ 100 оротой боль...ница байшан баригдажа бай... юм.

...Аймагай медицинын хүдэлмэ...рилэгшэд арад зоной дунда ехэ ...хүндэтэй болоо. Тиимэһээ Хэ...жэнгын больницын хүдэлмэри...лэгшэдэй үрэжэлтэ ажалые тэм...дэглэхэ шухала. Тэндэ һайнаар ...тохеэрэгдэһэн больница бии. Эм...нэлгын онол арга түгэс шудал...һан дүршэл шадабаритай эмшэд тэндэ олон. Хирург Юрий Сергеевич Зодиев, больницые даагша Татьяна Ильинична Осорова болон бусад.

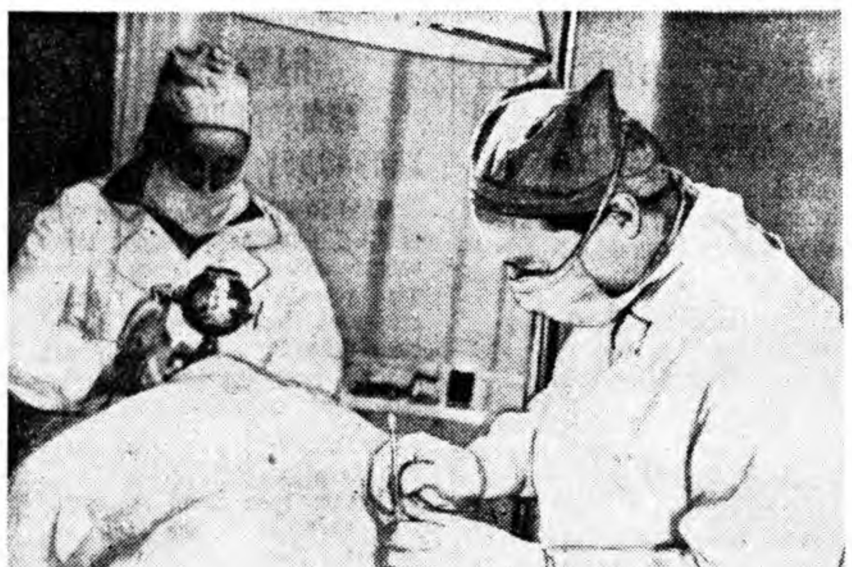

Зураг дээрэ: Хэжэнгын больницын байшан (доодо зураг). Дээдэ талын зураг дээрэ тус больницын хирург Ю. С. Зодиев операционно столой дэргэдэ.

Н. Дамбаев.
Авторай фото.

Ажалшадай бэшэгүүдһээ

Үнэн зүрхэнэй баяр

Улаан-Үдын хүдөөгэй аймагай Эрхирэгэй совхозой 2-дохи отделениин, Онохой-Шэбэр тосхондо олохон үрхэтэ айлнууд һуудаг юм. Энэ нютаг совхозой түбһөө хори гаран модоной газарта байдаг.

Энэнэй урда тээ манай үхибүүд нэгэ хуушан гэр соо һурадаг юм һэн. Дан заа, уйтан, хүйтэн байһан. «Совхознай гү, али аймоно хэзээ шэнэ гэр барюулжа үхибүүднай амархань гээшэб?» гэжэ нютагаархид хэлсэдэг бэлэй.

Дабаатын сельсоведэй түрүүлэгшэ Бимба Цыбикович Рыбдыловэй оролдолгын ашаар үнгэрэгшэ жэлдэ һургуулиин шэнэ байшан баригдажа, үхибүүднай гэрэлтэй, һаруул, дулаахан гэр соо һурадаг боложо амаршоо.

Бидэ, Онохой-Шэбэр тосхонойхид, Дабаатын сельсоведэй гүйсэдкомдо үнэн зүрхэнэй баяр хүргэн, һайн даа гэнэбди.

Ц. Тубчинова.

Рассказ

А. Жамбалдоржиев

Тэрэ холын үдэшэ

Дугармаагай галынь носожо үгэхэ юм бэшэ: хоёр хүлэйнгөө үбдэгэй жэржэгэнэтэр согсойн һуугаад, үнэһэнэй үрхирсэ үлеэхэдэньшье үрэ гаранагүй. Нойтон түлеэн түрүүн хүлэрэн ууралтажа сайгаад, һүүлээрнь уһатажа, хооһон гааһаа хоршогонотор һородог хүндэл жиияһан абяа гараһаа бэшэ юумэн үгы. Хамараараа үнэһэ шандаруугай үнэр унхидажа сүхэрхэдөө, нюдэн сооньшье үнэһэнэй уйгаагай ороһые мэдэрхэдээ, зүүн гарайнгаа араар түрүүн хамараа, һүүлдэнь нюдэеэ уһа гараса нюхаба. Тиигэжэ һуутараа, юундэшьеб, гэнтэ уйладаһаниинь хүрэшэжэ, хоёр—нэгэ досоогоо һулаханаар һугшаад, үнэһэнэй ороһонһоо юм гү, али үнэхөөрөөшье уйладаһанай хүрэһэнһөө юм гү—нюдэеэ түргэ түргэн сабшалжа эхилбэ. Баруун гартаа бариад байһан багса зуруулаа доошонь тос байса алдажархёод, хэдэржэ һууһан пальтоогоо хамсылжа, туранхай хоршогорхон дала мүрөө хүйтэнһөө хобшогошуулан, һанаа алдаһаар, газаашаа гараба. Үүдэеэ хүсэлэн татажа валенкынгаа хоншоороор үдьхэлэн нээхэдэнь, утаандал үдхэн, хүйтэн сайбар ууралшье угтабагүй—гэртэньшье гэжэ, газаашье гэжэ адлил хүйтэн байгаа ха юм. Гэшхүүрһээ буумсаараа гэрэй арада ябталаатай байһан сажан түлеэнэй хажуугаар тонгогошон ябажа, хуурай зомгооһо хараашална, теэд олдохошье, харагдахашье юумэн үгы даа.

«Цэдэн баһал хонохонь гээшэл ха»,—гэжэ һанахадань досоонь бүришье уйтаржа, аһан шадалаараа сурхирса уйлашаха, тиигээд... тогтон торонгүй гүйшэхэ дуран хүрэбэ. Хуушарад гэһэн һара шара хүрез соогоо баһал ямаршьеб уруу даха, зүдэрүү шэгтэйгээр үзэгдэнэ. Тэрэнһээ сасарһан гэрэл үглөөнэй ороһон хярмаг саһанда сүхигар сагаан үнгөө түхөөжэ, оршон тойрон һүр һүлдэгүй шэнгеэр һанагдана. Гансал телеграфай бахананууудай һанжалдаһан утаһад унжагай утаар, замхашагүйгөөр һииналдажа, нэгэ жэгдэ оршон байдалые зүһэн, түнхин байһан шуу.

Дугармаа нюдэнэйнгөө уһататар зүүн урагшаа нэгэ хирэ һарабшалан хаража байба. Цэдэн ерээл һаа, тэндэһээ ерэхэ бшуу. Теэд машинын галнууд харагданагүй. Гансал сүхигар сагаан һарын толон саб сагаан хярмаг саһан хоёрой үнгэ буляалдан байханъ лэ энэ дайдын нюрган дээрэ обёоргодоно. Бэшэ юуншьегүй. Үнгэрхэдөө, Тужын фермын галнуудшье холын мүшэдтэл ониб аниб гэлдэнэгүй..: Магад гэшхүүр дээрэһээ харагдажаш болохо бээзэ. Дугармаа яаралтайгаар гэшхүүр дээрээ гараад, тэрэл тэнгэриин үдэр бүри гэтэдэг зүүн урда зүг уруугаа үльмы дээрээ үндын байжа шэртэбэ. Тиихэдэнь лэ Тужын фермын галнууд үнэхөөрөөшье арай обёоргдомоор бүрэлзэнэд. Теэд машинын галнууд үгыл аад үгы. Дугармаа фермын галнуудһаа машинын галые бэлээр лэ илгажа шададаг болонхой. Тэрэ баһа дахин дала мүрөө хобшогод гүүлэжэ, байрадаа үшөө тур зуура зогсобо. Теэд үгыл хадаа үгы.

«Һүниин ута хадань, Сэндэмэдэ ошожо дулаахан гэр соонь һуултай гү? Пеэшэндэнь альгаараа няалдаад, юуншье тухай бодонгүй энэ тэрэ жэжэ божо юумэн тухай шашалдажа байхада яанаб»—гэжэ һанабашье, хадам эжынь хёлойд гэдэгые, эжэ эхигүй олон асуудалые, хара хирэ болошоһон аршуул сооһоо адха адхаар махорко абажа ама руугаа шэдээд, маамаран жажалдагые һанахадаа, тиишэ ошохо дураниинь гансата үгы болошобо.

Магад Цэдэншье ерэхэ аалам?

Гэртээ ороод, стол дээрэ обоо хүбөө ябталаатай байһан «Хүдөөгэй ажабайдал» гэжэ газетын номернуудые суглуулаад, сухалтайгаар таһара удара татан, үнөөхил пеэшэн уруугаа дүүрэтэр шэхэбэ. Түгаар һая унагааһан багса зуруулаа харанхы сооһоо арай шамай гэжэ олоод, бээрэһэн хурганаудаараа гал аһааба.

Цэдэн түргэн ерэхээ яана гээшэб? Тэрэ ямаршье нойтон түлеэндэ гал аһаажа шададаг һэн. Хамар дороо гүнгэнэжэ байжа зомгооһо шулаад, дары түргэн хүүесэ гал аһаажархидаг, тиигээд Дугармаа уруу эрьелдэжэ, тархяа һэжэрэн, тангалайгаа тоншоросогоон:

—Эх, городойхид,—гэжэ энхэргэнээр, шүүмжэлһэнэй ямаршье тэмдэггүйгөөр хэлэдэг һэмнай.

...Энэ удаа галынь удаан шиигнажа, пүс-пас байса уухилан, арайл гэжэ аһаба хэбэртэй. Ошодой һүрэхые, дүлэнэй шара улаан хэлэнэй бултаганахые Дугармаа баясангяар адаглан хаража байба. Досооньшье гансата халуу сорьёходол гээд, ан-бун болобо.

Тэбэреэр абажа ерэһэн, һурагшадайнгаа диктантын дэбтэрнүүдые кухни соохи стол дээрээ дэлгээд, шалгаха һанаатай, пальтогоо тайлангүй һууба. Теэд түрүүшын дэбтэр нээгээд байтарнь, юундэшьеб, досоонь баһа уйтай болошобо. Тиихэдэнь тэрэ дэбтэрээ хаажархёод, галайнгаа шаршаганан дүрэхые шагнажа, агшан зуура харанхы уруу хараад, хүдэлэнгүй һууба. Сайшье ууха, юумэшье эдихэ дураниинь огто хүрэбэгүй. Гэнтэ мэдэхэдэ, нюдэниинь өөрөө анилдан, толгойнь аалиханаар ганхад, ганхад гэжэ байба.

«Эсээ гээшэ хаб, унтаха байна даа. Цэдэн ерээ һаа, ерэнэ ааб за,—гэжэ шэбшээд, галдаа үшөө түлеэ нэмэжэ, хубсаһаашье тайлангүй, орон дээрээ гараад, хэбтэшэбэ. Эгээл энэ үедэ электрын гэрэл гурба дахин унтараадхёо. Тиихэдэнь арбан хоёр болобо ха юм даа, эсэһэмнишье гайхалгүй гээд ямаршьеб хайша хэрэгээр досоогоо шэбшэбэ. Удангүй электрын гэрэл удааханаар залирһаар, һүүлэй һүүлдэ бүхэшэбэ. Лаампын улаахан утаһан Дугармаагай нюдэндэ нэгэ хирэ харагдаһан зандаа байба.

Теэд Дугармаа унтажа шадабагүй. Ханха зайдан гэрэйнь баруун урда буланда юуншьеб торшогоноод һалаха юм бэшэ. «Баһал хулганаанууд... Цэдэндэ минисгэй ольш гэжэ хэды хэлэгшэ гээшэбиб. Зай, зай гээд лэ үнэн дээрээ үгы. Ажалһаа бэшэ юумэ мэдэхэ, тоохогүй, үдэр һүни илгаагүй тэрэл ажалаа дурдахэ, урдаа бариха... Харин би» гэнтэ Дугармаа өөрыгөө ямаршье зол талаангүй хүн гээшэбиб гэжэ һанашаба: үнэхөөрөөшье Цэдэн ходол тэрэ малайнгаа фермэнүүд дээгүүр ябаха... Хооһон, хүйтэн гэр... Хулганаанууд... Үргэһэниинь манзн шэнги дэгдэжэ, орон дээрээ хэбтэжэ ядахадаа бодожо, галайнгаа амһарта ерээд, элдэб үнгөөр ялалзаһан, халуун дүлөөр соробхилһон согуудай наадахи дүрэжэ байһан шэнэһэнэй һүлэмхи хүхэ дүлые улайшаһан шэрэм плитаае хараагүй юумээ хараһандал гэгэшоод һууханаа. Баһал түгаарайнгаа зол талаангүй тухай бодолнуудта ээлэгдэжэл байба... Тиихэдэ Цэдэнтэй танилсаагүй һаа... Теэд юун болохо байгаа гээшэб? Магад ондоо хүнтэй хуби заягаа ниилүүлэнхэй, аяар энэ холыч совхоз хаюулшоод бэшэ, харин городтоо, үйлсэ бүхэниень хүл нюсэгэн ябахаһаа һайса хэмжэһэн түрэл танил городтоо ажаһуужаш болохо һэм шуу. Тэндэ иигэжэ һүниин арбан хоёрто гэрэлшье унтардаггүй. Эгээ мүнөө мүнөө оперно театрай халта харанхы болгогдоһон зал соо Лиxовоиной баас бүдүүн хоолойн хүхалга шагнажаш һууха аалам, хэн мэдэбэ. Тиибэ яабашье городто эндэхиһээ хэды дахин гоёб дээ. Гал түлихэш гэжэ зобохогүйш. Үгайдхадаа хулганаануудшье гэжэ хазаһаа байха һэм.

«Үнэхөөрөөшье ондоо хүндэ хадамда гараһан байгаа һаам, тад ондоогоор ажабайдални түбхинэжэ болохо һэн,—гэжэ Дугармаа Цэдэнтэй һууһан эдэ жэлнүүд соо

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

*) Тус рассказ зарим тэды хаһагдажа толилогдобо.

Рассказ

А. Жамбалдоржиев

Тэрэ холын үдэшэ

(Түгэсхэл. Эхининь 3-дахи нюурта)

эгээл түрүүшынхеэ ямаршьеб гайхалтай тодо һонороор, өөрынь һанахада зоригтойгоор, үнгэрхэдөө гамгүйгөөр бодожо үзэбэ.— Магад үхибүүдтэйшье болоһон байха һаабии». Дугармаа унтаржа байһан гал руугаа хараһан зандаал һууба. Тэндэнь тад ондоо ажабайдалай ямаршье таһархай удархай зурагууд халта бии болоходол гээд, унтарһан галдал согтон гэнтэ залиршана. Үнгэрхэдөө булхагархан хасартай, томонууд түхэрсэн нюдэтэй, ута хара ялалзаһан үһэтэй басагаханшье гараа һарбайн миһэрэн байһан шэнги агшан зуура тэндэнь харагдаадхиба.

Теэд Цэдэндэ гараагүй һаа, хэндэ гараха байгааб? Хэндэ? Багшанарай институтда сугтаа һураһан, ганса нэгэ кинодо гү, али хатарта уриһан хүбүүдээ һанаандаа дурдаад үзэбэ. Зүгөөр Цэдэнтэйнь жэшэхээр хүн гансата олдоод орхибогүй... «Үгыл байгаа гээшэ ха юм даа, яахабши даа, тэрээнтэйл ягаашье хадаа хуби заяагаа ниилүүлхэ табисууртай байһан хаб даа, юун хэрэгтэ хэрэггүй үлүү юумэ бодоно гээшэбиб»,—гэжэ бэеэ шүүмжэлэн шэбшээд, нэгэ дахин хүнгэхэнөөр һанаа алдажа, үрхэеэ хаагаад, дахин орон дээрээ ошожо, хубсаһаяа тайламсаараа, хүнжэлдөө дулааханаар орёолдошобо. Тиигээд нюдөө аниба.

Цэдэншье Тужынгаа гүүртэдэ хонохо гэжэ шиидээ хаш. Яахабши даа, хонид хурьгалжа, тархяа үндылгэхэ сүлөөгүй сагынь хүрэжэ ерээ ха юм даа.

Дуурд-дуурд гэжэ байтараа ухаангүй ехээр залд гэһэндэл гэнтэ һэришэбэ. Толгойнь манхагар хүндэ, хоёр шэхэниинь һиинажа байба... Дугармаа хэдэн жэлэй саанахи нэгэ үдэшые гайхалтай тодо һонороор нюдэндөө харажархёо бшуу. Хасарынь халуу бусалжа, зүрхэниинь түргэ түргэн түгтүг гэжэ ямаршьеб хонгёо абяатайгаар сохилжо байһан шэнги үзэгдэбэ.

Тэрэ холын нэгэ үдэшэ...

* * *

...Тэрэ буланда гансаараа зогсонхой һэн. Хирэ хирэ болоод лэ Дугармаа тээшэ хулгаа нюдөөрөө хараад абаха юм. Хуушан, үбдэг гарашаһан үмдэтэй, таахада, таба зургаан хоногой арилгагдаагүй, хоншоороо һайса шулга үдьхэлүүлһэн хара ботинкатай, галстугшьегүй, һудалтай боро, баһал шэнэ бэшэ самсатай һэн. Нюргаар дунда зэргэ, бага бүхыд гэнхэй, ёһотойл буряад шанаатай нюуртай, зузааншаг уралтай. Хамарынь сэхэ, духаншье үндэр, харасань хурса бэлэй. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, аргагүй сэбэршье гэхын үндэһэгүй, теэд адаг муухайшье бэшэ шэг шарайтай хүбүүн һэн. Тэрэл хүбүүн Дугармаагай хүдэлсэ бүхэниие обтонгёор тэмдэглэжэ, алдангүй адуулан хаража байгаа бшуу. Нэгэ удаадахи хатарай хүгжэмэй зэдэлээд, Дугармаае хүнэй удаан урихагүйдэ, тэрэ хүбүүн байраһаа даб гэжэ, Дугармааел уриха һанаатай шэглэһэн аад. зуурандаа шиидэжэ ядангяар тоготоод, гэнтэ ямар нэгэн юумэһээ айһандал гэдэргээ түргэн эрьелдэжэ, тэрэл буландаа ошожо, уруугаа хараад зогсошоо һэн. Магад арилгагдаагүй ботинкаяа һанажархёод, зоригоо мохожош болоо. Хэн мэдэбэ. Шэхэниинь халта улайд гэнхэй, духань хүлэрһэнһөө нойтоор мэлмэрхэдэл гээ бэлэй. Эдэ бүгэдые Дугармаа мэдээшэгүй болоод адаглажал, досоогоо тэмдэглэжэл байгаа һэн. Гэнтэ хэнэйшьеб гарай зөөлэхэнөөр һугадань халта хүрөөд абахада, Дугармаагай гайхангяар эрьелдэхэдэнь, нариихан, хоёр жабжадаа хобиид гэһэн уралнууд, жэжэхэнүүд дун сагаан шүдэд миһэлзэжэ байгаа бэлэй.

— Болохо гү? — Саб сагаахан саһан шэнги самса дээрэнь халуун ороной пальмын зурагтай галстук халта обёоржо үрдеэд лэ, үгэ дуугүйгөөр үндэр нарин бэетэй танигдаагүй хүбүүнэй хүтэлһэн тээшэ хүгжэмэй ая соо ябажа эхилээ бэлэй. Энэнь Цэдэн байгаа һэн.

Түр зуура тэрэ буланда зогсоһон жэгтэй шиидэмгэй бэшэ зантай хүбүүн тухайдаа мартаадхёо һааб даа. Тээ нэгэ хэды болоһон хойно, вальс хатаржа ябахадаа, үноохи булан уруу харасаяа халта шэглүүлхэдэнь, үнөөхи хүбүүниинь ямаршьеб хайратайгаар, гомодхоолгоһон үхибүүн шэнгеэр сэхэ урдаһаань харасаяа тулгаад зогсожол байгаа һэн. Дугармаа гайхаһан хэбэр үзүүлжэ, мүрөө хабшагад гүүлэн, ши юу нам уруу харанаш даа, дэмыл хэрэг гээшэ, ондоо басагад барагдаа һэн гү гэһэншүүгээр, дээрэлхэгээр, тэрэ мүртөө хайрлангяар досоогоо шэбшээдхёо бэлэй. Тиигээд:

— Тээ тэрэ буланда зогсоошо хүбүүн маанад уруу хараад, гэтээд һаланагүйл, танай танил бэшэ аабза?—гээд ехэл гүн удхатай асуудал һанаамгайгаар оложо асууба хаб гэжэ һанан һанан Дугармаа Цэдэндэ хандаа бэлэй. Нээрээшье, сугтаа хатаржа ябаһан аад, амандаа уһа балгажархиһандал ябаһанай хэрэг юун байгаа юм. Нүгөө талаһаа тэрэ буланда зогсоһон хүбүүн даншье һаа үлүүсэ нэтэрүүгээр шэртээд, гэтээд һалаагүй бшуу.

— Хэн? Тээ тэрэ хүбүүн гү? Үгы, мэдэнэгүйб, танинагүйб. Манайл хүдөө ажахын институдай бэшэл ха, лаб бэшэл ха.

— Та тиихэдээ хүдөө ажахын институтда һурана гүт? — гэжэ Дугармаа ехэ шадамараар хөөрэлдөө эхилһэндээ бүришье урмашан, улам саашань асуужа оробо.

— Тиимэ даа. Дүүргээ болоходоо үхэр малай һүүл мушхаха мэргэжэлтэй болохоб.

— Һүү, яагаа һонин юм. Би мүнөө болотор үхэр малда дүтэшье ошожо үзөөгүйлби. Хайражархидаг юм гэлсэдэг лэ.

— Намтай ябаа һаатнай хайрахагүй даа. Айха юм байхагүй, — гэжэ Цэдэн тэрэ үдэшэ Дугармаагай һанаае заһаа һэн.

Хатарай дүүрэхэдэ, Цэдэн Дугармаагай пальто абанхай фойе соо хүлеэжэ байгаа һэн. Харин буланда зогсоод, Дугармаае алдангүй адаглажа, үдэшые үнгэргэһэн хүбүүн тээ саанань, харанхы булан соогоо баһал хүлеэһэн мэтэ, гэтэжэ байгаа. Дугармаагай пальтогоо үмдэхые, туфлеэ тайлажа, саарһанда орёогоод, һүүлдэнь валенкаяа углахыень хуу хулгай нюдөөрөө обёоржол байгаа. Бэлэн болоходоо Цэдэниие налгай зангаар һугадаад, мүнөөхи хүбүүнэй хажуугаар халта буруу хараад, омог янзаар мэдээшэгүй болоод Дугармаа үнгэрөө бэлэй.

Нэгэтэ лекциин һүүлээр сугтаа һурадаг басаганиинь Дугармаае ерэ даа гэжэ зангаад, хамтын байра ошоё, бишни шамайгаа нэгэ хүбүүнээр танилсуулһуу, ёһоорхон лэ хүбүүн байха, бэлигтэй гээшэнь олиггүй, ерээдүйн эрдэмтэн гэжэ байжа шэхэндэнь шэбэнэбэ. Теэд Дугармаа гол таһа арсаа һэн.

— Эх, Дугармаа, Дугармаа, тэрэш шамда голоо таһа дурлаа, тиихэдэнь ши гол таһа арсажа байхаш. Эх, намда тиимэ хүбүүд дурлахаяа яанаб?!—гээд хани басаганиинь һанаа алдаа бэлэй.

— Хэн гээшэб, — гэжэ Дугармаа бүришье гайхажа, һониирхохо баатай болобо. — Танихагүй аад, хаанаһаа дурлаха һэм, ши шоглоно бэшэ гүш?

— Бурхан зүг, —гэжэ тэрэ хүхюун зантай ханинь хоолойгоо зурасагааба. — Хараха дуратай һааш, би тэрэниие нэгэ аргаар хамтынь байра соогоо гаргаһууб. Ши тээ тэрэ сонходо ошоод хаража байгаарайш.

«Ёһоорхон хүбүүниинь, олиггүй бэлигтэй, ерээдүйн эрдэмтэниинь» үноохил хатарай үедэ буланда зогсожо гараһан хүбүүниинь мүн байшоо һэн.

Дугармаагай хожомынь дуулахадань, тэрэ хүбүүниинь үнэхөөрөөшье эрдэмэй кандидат болоһон, алдар нэрэнь холо ойгуур яһалал суурхаһан бэлэй.

* * *

Дугармаа унгариһаа һүрэн шахуу бодоод, үни заяанай хэрэглэгдээгүй миин байдаг харшиинайнгаа зэд шара лаампа носоожо, гэрэлэй хажууда табиба. Тиигээд гэрэл сооһоо урдаһаань хараһан нюурые нэгэ хирэ шэнжэлэнгеэр гэтэбэ. Балсайд гэһэн хасараа, жэжэхэншье һаа, яһала эли болоһон уршалаануудтай, анхандаа саб сагаахан аад, мүнөө хүрин хара болошоһон духаяа альгаараа дүмүүхэнээр эльбээд, эльбээд үзэбэ. Удаань эсэнгеэр үзэгдэжэ байһан хоёр нюдөө тэдэниие тойроод эли бодо хүхэрһэн хонхорнуудые ехэл удаан шэртэбэ.

Гэнтэ гэрэйнь ханаар машинын гэрэлэй туяа зурас-зурас гэлдэн гүйлдэбэ. Дугармаа яаралтайгаар дэнгээ үлеэжэрхёод, бушуухан хүнжэл уруугаа бухажа ябаха зуураа: «Ерэбэ ха юм даа. Гэдэһээ үлдөө һаа, тэндэ байһан юумэ абаад эдинэ аабза», — гэжэ шэбшэбэ.

Удангүй гэшхүүр дээрэ Цэдэнэй саһаяа арилгаха, ханяаха соностобо. Тиигээд үүдэниинь түрд гэжэ абяатайгаар нээгдээдхибэ.

— Дугармаа! — гэжэ Цэдэн харанхы уруу шэбэнэн һагад, зүгөөр шангаар ооглобо. Нэгэ бага шагнаархажа байд гэхэдэнь, хэншье харюусабагүй. «Унтангүй хүлеэжэ һуудаг юумэ һэмнай. барһамни, халуураа, хэжэглээгүй юм гээбы даа» — гэжэ хамар дороо гүбэрһөөр, арай шамай шиирэ оложо, дэнгээ носообо. Эдеэнэй стол дээрэ амандаашье хэхэ юумэнэй үгы байхада, тэрэ бүришье гайхаба. Үдэшэ бүри унтахынгаа урда тээхэнэ уншадаг газетэеэшье олохогүйдөө, Цэдэн нэгэ хирэ пеэшэнэй саана хүдэлэнгүй байд гээд, абяа шэмээгүйгөөр хубсаһаяа тайлажа, дэнгээ урда урданайхиһаа сухалтайшагаар үлеэжэрхёод, һамгантаяа зэргэлэн хэбтэбэ. Тиихэдээ унтаһан үгыень баталха һанаатай шагнаархаба. Теэд Дугармаань урдынхидаал бүхы сээжээрээ нэгэ жэгдээр амилан, юунэйшье болоогүй юумэдэл унтажал хэбтээ бэлэй.

«Баарһан эсэнэл ха даа»,— гэжэ Цэдэн үнэн сэдьхэлһээ һанаа һэн. Теэд һамганайнгаа хоёр нюдэнһөө хүйтэн аад, гашуун нулмасанай элбэг ехээр халин, хоёр хасарынь зура сохин гоожожо байһые огто мэдэн, обёорогүй бүхэли үдэр хүйтэндэ ябажа эсэһэн, даараһан бэеэ тэниилгэн, зөөлэн бүхэдэ дары түргэн диилдэшоо бэлэй.

Хэдэн жэлэй үнгэрһэн хойно нэгэ хамтынгаа танилай хүбүүнэй табатай болоһоной баярые хубаалдалсахаяа суглараһан хүүеэтэй шууяатай зон соо гэрэй эзэн эхэнэрэй холын түрэл байһандаа хүндэтэй айлшанда тоологдоһон үнөөхи хүбүүниинь — Донгит, нүхэрэйнь нагсын хүбүүн болохо Цыден Дугармаа һамгатаяа бүхэли һүни нэгэ столэй саана һуужа гараха баатай болоо һэн. Тэдэ хоёр хирэ хирэ хулгай нюдөөрөө һонюушаар харалсаад абаашье һаа, бэе бэеэ огто таняагүй зон шэнги байгаа бэлэй. Теэд энээниие гайхаад, үлүүдэ гэлыгээдшье яалай даа, тэрэ холын үдэшэһөө хойшо энэ үдэшэ хүрэтэрнь хэды олон, хэды ута үдэшэнүүд эдэ хоёрой мартагдахагүйгөөр, ами аминдаа урдаһан ажабайдалай таһаршагүй хуби болон үлөө гээшэб.

Тоолохошье болоо һаа, лаб лэ нэгэ бүхэли үдэшэ хэрэгтэй байха һааб даа.

Олимпиадын гал улаабхилһаар

ОЛИМПИИН НААДАНАЙ ДОЛООДОХИ ҮДЭР

ИНСБРУК, февралиин 4. (ТАСС-ай тусхай корр. В. Дворцов, А. Стародуб). Үбэлэй IX Олимпиадын һүүлшын хахадай мүрысөөнүүд эхилбэ. Февралиин 4-дэ басагад амаржа, эрэшүүлэй түрүүшын үдэр болоо. Мүнөөдэр манай эрэшүүл алтан медаль шүүжэ шадаа. Киров городой түлөөлэгшэ В. Меланин биатлоноор Олимпиин нааданай чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Үггэһэн бүхы 20 һомонуудые сагаалса руу тоб байса эльгээжэ, 20 километрэй зайе 1 час 20 минута 26,8 секунда соо гаталаа.

Иигэжэ дэлхэйн чемпионой гурбан алтан медальда Олимпиин нааданай чемпионой үшөө нэгэ алтан медаль нэмэгдэбэ.

Энэ мүрысөөндэ Советскэ Союзай дүрбэн түлөөлэгшэд хабаадалсаһан байгаа. Москвич А. Привалов мүнгэн медальда хүртөө. Тэрэ бүхы 20 һомыень тодожо, 1 час 23 мин. 42,5 секунда саг харуулаа. Норвегиин түлөөлэгшэ О. Йордетдэ бронзо медаль барюулагдаа. Тэрэ сагаалса буудахадаа хоёр дахин алдабашье, санаар һайнаар гүйһэн байгаа. В. Пшеницын (Москва) долоодохи һуури, Н. Пузанов (Ленинград) 10-дахи һуури эзэлжэ, арбан эрхимүүдэй тоодо орожо шадаа.

500 МЕТРЭЙ ЗАЙДА КОНЬКИГААР БОЛОҺОН ЭРЭШҮҮЛЭЙ МҮРЫСӨӨН

һүүлэй үедэ США-гай спортсменүүд һайн дүнгүүдые харуулаа юм. Мүнөө Инсбрук городто тэдэнэр бүри ехээр шалгаржа гараа. 1962 ондо болоһон Олимпиадада адли түрүүшын һуури США-гай түлөөлэгшэдэ хүртөө. 23 наһатай парикмахер Ричард Макдермотт 40,1 секунда саг харуулжа, Олимпиин нааданай чемпион болоо. Энэнь Олимпиадын шэнэ рекорд болоно.

Урдань энэ зайда Олимпиадын рекорд табиһан москвич Евгений Гришин ехэ хүндөөр гүйжэ, 40,6 секунда саг харуулба. Мүрысөөнэй урда тээ һорилго дээрэ гүйхэдөө эзэлүүдгүй 40 секундаһаа бага саг харуулдаг байгаа. Тиибэшье мүрысөөндэ харуулһан сагынь мүнгэн медальда хүртэхэ арга олгоно.

25 наһатай Владимир Орлов, Альф Ествант (Норвеги) Гришинтэй адли саг харуулжа, бултандань мүнгэн медаль барюулагдаба.

Советскэ Союзай бусад түлөөлэгшэд—Р. Грач—41,4. (10—13 һуури), Б. Гуляев—41,7 секунда саг харуулжа 15-дахи һуури эзэлээ.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ ОЛИМПИЙЦУУД ДОЛООН АЛТАН МЕДАЛЬТАЙ БОЛОО

ИНСБРУК, февралиин 4. (ТАСС-ай тусхай корр.). Биатлоноор болоһон мүрысөөндэ Владимир Меланинай шүүһэнэй һүүлээр Советскэ Союзай команда долоон алтан медальтай болоо. Энээнэй урда тээ болоһон Олимпиадануудта—Кортина д' Ампеццодэ, һүүлдэнь Скво-Вэллидэ долоо долоон алтан медальда хүртэһэн байгаа. Харин мүнөө үшөө 5 үдэр мүрысэхэ юм.

ХОККЕИСТНҮҮДЭЙ МҮРЫСӨӨН

СССР-эй болон Финляндиин командануудай уулзалга боложо, совет хоккеистнүүд нүгөөдэеэ 10:0 тоотойгоор бэлэхэнээр шүүжэрхёо.

**

Канадын хоккеистнүүд США-гай суглуулагдамал командые 8:6 тоотойгоор шүүгээ. Түрүүшын шатада американецууд һайнаар наадажа, 3:1 тоотойгоор шүүжэ байгаа. Нааданай эсэстэ хоёр талаһаа ехэ бүдүүлигээр наадажа, хэрэлдээн болоо. Американец Мередит хүлөө гэмтээжэ, мүнөө үедэ больницада байна.

ШАРГААР ҺОЛЖОРХО МҮРЫСӨӨН

ИНСБРУК, февралиин 4. (ТАСС-ай тусхай корр.). Германиин нэгэдэмэл командын шаргашад аяар 5 медальда хүртэбэ. Обервизенталь городой (ГДР) 20 наһатай техник Ортрун Эндерлей тобоганаар (хадаһаа шаргаар һолжорхо) болоһон мүрысөөн илажа, Олимпиадын чемпион болоо. Урдань дэлхэйн чемпион байһан Дрезден городой багша Ильзе Гейслердэ (мүн баһа ГДР) мүнгэн медаль барюулагдаа, бронзо медаль Австриин түлөөлэгшэ Хейне Турнертэ барюулагдаба. Эрэшүүлэй мүрысөөндэ дэлхэйн чемпион Томас Келер (мүн лэ Обервизентальһаа) Олимпиин нааданай чемпион болоо. Клаус Бончак (ГДР) мүнгэн медальда, Ганс Плен (ФРГ) бронзо медальда хүртэбэ.

ОЧКО БОЛОН МЕДАЛЬНУУД

Февралиин 4-нэй мэдээгээр Үбэлэй Олимпиада дээрэ иимэ команданууд түрүүлжэ ябана:

Оронууд	очкогойнь тоо
СССР	93,5
Франци	43,5
Финлянди	31
Австри болон Норвеги	29—29
ОГК (Германиин нэгэдэмэл команда)	27
США	19,5

Оронууд	алтан	мүнгэн	бронзо	бүхыдөө
СССР	7	8	4	19
ОГК	2	3	3	8
Норвеги	1	4	2	7
Франци	3	3	—	6
Финлянди	3	1	1	5
Австри	1	2	2	5
США	1	1	1	3
Итали	—	1	1	2
Великобритани	1	—	—	1
Голланди	1	—	—	1
КНДР	—	1	—	1
Швеци	—	—	1	1

Уран гартанай нэгэн

Дмитрий Петрович Овчинников ажалша бэрхэ, ухаан бодолоор баян мэргэжэлтэ гээд нүхэдэйнгөө дунда тоологдодог юм. Арбан табаад жэлэй туршада слесарь - электрохабсаргагшаар ажаллажа ябаһан нүхэр Овчинниковай уран гараар хэгдэһэн электро-түхеэрэлгэнүүдые заводой цех бүхэндэ харахат. һүүлэй үедэ электровоз, тепловозуудай аян замыень хёрхоор хаража, шалгажа ябадаг оньһото приборнуудые заһабарилжа байнхай. Тэдэнэйнь нэгэн — дешифратор гэһэн һонирхолтой прибор болоно. Дешифратор гээшэмнай аян замда ябахадаа харгы дээрэ ондоо состав бии гү, али светофор нээлгэтэй гү гэжэ тодоруулжа, харуулжа байдаг һонирхолтой прибор юм. Иимэ аппаратурын заводто заһабарилагдахаар ерэхэдэнь энээниие нүхэр Овчинниковта анха түрүүн даалгаһан байгаа. Тэрэ гэһэнһээ хойшо Дмитрий Петрович эдэ приборнуудые заһабарилан шэнэ болгоод лэ электровозуудта табижа байдаг. Нүхэр Овчинников шадамар бэрхэ электрохабсаргагшан байхаһаа гадна, завод соогоо эрхим ухаалан зохёогшо, уралан нарижуулагша гэжэ суурхадаг болонхой. Дмитрий Петровичой ухаалан зохёолоной ашаар, тээсгэнэй заһабариһаа гараһан ашаанай ехэ двигательнүүдэй эрьесые шалгаха тусхай стенд түхеэрэгдээ.

Коммунис ажалай ударнигай нэрэ солодо хүртэһэн нүхэр Овчинников ниитын хүдэлмэридэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадалсажа, хүдэлмэришэдэйнгөө ажабайдалаар һонирхожо ябадаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д. П. Овчинников заһабариһаа гараһан прибороо шалгажа байна.

В. Каток.

Зэрлигшэһэн миисгэй

Үнэн болоһон ушар

Хярмаг саһанай ороһон нэгэ ...лөөгүүр һэн. Өөрынгөө унадаг м... хорёо соо табяад, үбһэ үгөөд х... һон байгааб. Эртэ үглөөгүүр мо... уһалхаяа ошоходоо моринойн... хоёр сами, гэдэһэнһээ шуһанай ... жожо байхые обёоржорхибоб. Т... нчиень адаглажа харан гэһээм: ... газараар ямар нэгэн амитанай һ... раараа маажаһан ...эмдэг хараһан... ехээр сошордоһон байгааб. Тэрэ ... роо саһан дээгүүр хараашалхад... ни миисгэйн мүр байгаал һэн.

Юрэ бусын ушар тухай ... үдэртөө нютагайнгаа үбгэд, хүги... тэ хөөрэхэдэмни: миисгэй т... зэрлиг ааша гаргаалгүй байха ... сээ бэлэй.

—Доргон гү, али шэлүүһэн «... шалһан» байха,—гэлдэхэшье з... машуул олдоһон юм.

Үглөө һүнинь хэдэн удаа ... досоогуур ябажа үнгэргөөшье ... тэрэ арьяатанаа обёоронгүй үнгэр... байбаб. Үглөөгүүр бодоод харуу... жа байдаг малаа эдеэлүүлжэ яб... гаа, нэгэ буруугай хашар тал... шуһанай гоожожо байхые обёо... доо, одоошье тэрэнээ бэдэржэ ... һэм. Шэнэхэн саһан дээгүүр мү... жэ ошоходом хашаа дээрэхи ху... тын һолоомон нүхэтэй болош... байба. Гайхахадаа тэрээ руу ута ... доор хадхажа үзэн гэһээ, юры... миисгэй баханын оройдо гүйжэ... рашаба. Тэрэнээ буудажа алаа ...

Ш. Бадма...

Хэжэнгэ.

Омолишоднай урмашуулагдаба

Үнгэрэгшэ жэлэй дүрбэдэхи кварталда унаһан малгайгаа абаха забдагүй ажаллажа, республикымнай загаһашад жэлэйнгээ түсэбые 182 процент дүүргээд, түсэбһөө гадуур 8350 центнер Байгалай омоли бариһан байгаа. Байгалай омолишодой габшагай ажал үндэрөөр сэгнэгдэжэ, Сибириин загаһанай промышленностиин үйлэдбэриин управлениин зүгһөө һаяхан мүнгэн шангиаар урмашуулагдаба. Тэдэнэй дундаһаа Кабанскын загаһанай заводой коллектив 1150 түхэриг мүнгэн шанда хүртэбэ. Эдэнэр загаһа бариха жэлэйнгээ түсэбые 246 процентдэ хүргэжэ, түсэбһөө гадуур 3527 центнер загаһа бариһан. Тиихэдэ республикын загаһанай долоон колхозуудай хэһэн бүтээһэн ажал баһал үндэрөөр сэгнэгдэнхэй. Посольскын «Байкал» колхоз дамжуулгын Улаан туг, нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар абаха болонхой. Тус колхозой загаһашад кварталайнгаа түсэбые 257 процент болгожо, жэлэй түсэбһөө гадуур 1380 центнер загаһа бариһан байна.

Хоёрдохи, гурбадахи мүнгэн шанда Кабанскын Карл Марксын, Хойто Байгалай «Рассвет» колхозой загаһашад хүртөө. Энээнһээ гадна, загаһашадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ олон бригада, звенонууд ехэ амжалта түйлаһан байгаа. Баргажанай «Байкалец» колхозой Евгений Григорьевич Налетовой хүтэлбэрилдэг загаһашадай звено нэгэдэхи мүнгэн шан, дамжуулгын Улаан тугхантайгаар абаха болонхой. Эдэнэр загаһа бариха дүрбэдэхи кварталайнгаа түсэбые 5 дахин үлүүлэн дүүргэһэн домогтой. Хоёрдохи мүнгэн шанда мүн тус колхозой К. И. Батуринай хүтэлбэрилдэг бригадынхид хүртэбэ. Кабанскын «40 лет Октября» колхозой А. З. Дремухин, Д. Ф. Куржумов гэгшэдэй загаһашадай бригадынхид тус тустаа гурбадахи мүнгэн шанда хүртэбэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ республикын загаһашад түсэбтэ долоон жэлэй зургаадахи жэлэй түсэбые уридшалан дүүргэхын хойноһоо оролдон социалис мүрысөө ургэнөөр дэлгэрүүлжэ эхилбэ.

И. Артюнин.

В. Николаева-Терешкова Лондон ерэбэ

ЛОНДОН, февралиин 4. (ТАСС). Планетэнүүдэй хоорондо зам харилсаа тогтоохо Англиин бүлгэмэй уряалаар В. Николаева-Терешкова мүнөөдэр Лондон ерээ. Гражданска авиациин министрэй парламентска орлогшо Мартен, планетэнүүдэй хоорондо зам харилсаа тогтоохо Англиин бүлгэмэй президент доктор Шеперд аэродром дээрэ тэрэниие амаршалаа.

СССР-һээ Великобританида байдаг элшэн сайд А. А. Солдатов түрүүтэй советскэ посольствын харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд түрүүшын эхэнэр-космонавтые мүн лэ угталсаа. В. Николаева-Терешкова хэблэлдэ зорюулан аэродром дээрэ мэдүүлгэ хээ, тэрэшэлэн радиогой, телевидениин болон газетэнүүдэй корреспондентнүүдэй асуудалнуудта харюусаа.

ХИЛЫН САДАНАҺАА

У Тан Тунис ерэбэ

ТУНИС, февралиин 4. (ТАСС). Африкын оронуудаар аяншалжа ябаһан ООН-ой генеральна секретарь У Тан мүнөөдэр Алжирһаа Тунис ерээ. У Тан Туниста дүрбэн үдэрэй турша соо байхадаа, президент Х. Бургибатай, гадаадын хэрэгүүдэй талаар гүрэнэй секретарь, Генеральна Ассамблейн түрүүлэгшэ урда тээнь байһан М. Слимтэй уулзаха юм. Тунисай хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор уласхоорондын тон шухала асуудалнууд эдэ уулзалгануудай үедэ зүбшэн хэлсэгдэхэ байна.

МАКАРИОС: НАТО-гой сэрэгүүдые Киприэ оруулхагүйбди

БЕЙРУТ. (ТАСС). НАТО-гой сэрэгүүдые Кипртэ буулгахые эрид шууд буруушаанабди гээд Ливанай «Ас-Сафа» газетын корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө Кипрэй президент Макариос мэдүүлээ. «НАТО-гой сэрэгүүдые буулгаха тушаа дурадхалые США-гай элшэн сайд намда бэшэгээр дамжуулаа. Би эли тодо харюу үгөөб. Кипрэй газар дээрэ эдэ сэрэгүүдые буулгахыень би хуулитаар буруушаанаб» гээд Макариос хэлэһэн байна.

Кипр хадаа имагтал Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин нэрэ хүндые мэдэржэ шадаха, хэрбээ Кипртэ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй байха тухай хэлэхэ болоо һаа, тэрэнэй составые имагтал Аюулгүйн Совет тодорхойлжо шадаха байна гээд Макариос мэдүүлээ.

Цейлоной национальна һайндэр

КОЛОМБО, февралиин 4. (ТАСС). Бэеэ даанхай байдалтай болоһоор 16 жэлэй ойе Цейлон мүнөөдэр тэмдэглэбэ. Ороной урда талын хубиин захиргаанай центр бологшо Галле городто энэ жэлдэ тусхайта баяр ёһололынь болоһон байна. Цейлоной зэбсэгтэ хүсэнүүдэй эндэ болоһон парадые премьер-министр Сиримаво Бандаранаике хүлеэн абаа.

Цейлоной национальна һайндэртэй дашарамдуулан Н. С. Хрущев й эльгээһэн амаршалгын бэшэгые Цейлоной газетэнүүд нэгэдэхи хуудаһануудтаа томо гаршагуудтайгаар мүнөөдэр толилоо.

Нкрума үгэ хэлэбэ

АККРА, февралиин 4. (ТАСС). Орон дотор нэгэ партиин ударидадаг ёһо гурим тогтоолгые Ганын арад мүнөөдэр эндэ үнгэргэгдэһэн асуултын үедэ һайшаагаа.

Ганын президент Кваме Нкрума үсэгэлдэр радиогоор үгэ хэлэжэ, арадта хандахадаа иигэжэ мэдүүлээ. Эрхэ сүлөө олгоһон, аша туһыень харадаг Конвентын партида бүрин хүсэдөөр этигэдэг байһанаа араднай харуулаа.

Хүн бүхэнэй эрхэ сүлөөтэй байдаг социалис общество орон доторoo байгуулхаар шиидэнги байһанаа Ганын арад харуулаа гээд Нкрума хэлээ.

Ороной болон партиин үмэнэ табигдажа байһан зорилгонууд тухай хэлэхэдээ президент иигэжэ онсолон тэмдэглээ. Мүнөөнэй эрхэ байдалда юумые элбэг дэлбэг болгоод лэ байһанай ашаар социализм байгуулжа болохо. Юумэ элбэг болгохо, баялигаа хүн зоной дунда тааруу зүбөөр хубаарилха гээшэ партиин зорилго, хүгжэлтын долоон жэлэй түсэбэй зорилго болоно гээд Нкрума хэлээ.

Дээрмэдэлгын аашануудые болюулха

ГАВАНА, февралиин 4. (ТАСС). Бүхы оронуудай ашаглаха эрхэтэй уһан соо загаһа барижа байһан Кубын 4 суднаһаа бүридэһэн загаһа барилгын флотилиие США-гай далайн-сэрэгэй судна-нууд февралиин 3-да барижа абаашаа. Дээрмэдэлгын шэнэ аашын гаргагдаһантай дашарамдуулан, Кубын гадаадын хэрэгүүдэй министр Рауль Роа революционно правительствын зүгһөө Холбоото Штадуудай правительствада ното эльгээгээ. «Уласхоорондын юрын ёһо заншалые гэмтэ муухайгаар эбдэһэндэ» эсэргүү эрид шууд буруушаалга ното соонь мэдүүлэгдэһэн байна.

Экипажай гэшүүдые дары сүлөөлхэ, Кубын судануудые бусааха тухай Кубын революционно правительство эрилтэ хэнэ.

Холбоото Штадуудай правительствын дээрмэдэлтын ааша шэнээр гаргаһан тухай Аюулгүйн Соведтэ мэдээсэхыень ООН-ой дэргэдэхи өөрынгөө саг үргэлжын түлөөлэгшэдэ Кубын революционно правительство заабари үгэһэн байна.

НАТО-гой хамааралсалгые киприодууд буруушаана

НЬЮ-ЙОРК, февралиин 4. (ТАСС). Кипрһээ Вашингтондо байдаг элшэн сайд Зенон Россидес үсэгэлдэр үдэшэ гүрэнэй секретарь Расктай уулзаа. Кипртэхи байдалые Расктай зүбшэн хэлсээб тэжэ Россидес уулзалгын һүүлээр мэдээсэһэн байна.

Энэ байдал газаа талаһаа ямаршье хамааралсалгагүйгөөр Кипртэ һуудаг грек болон турка үндэһэ яһатанай холбоо барисаанда болон үгэеэ ойлголсолгодо түшэглэн имагтал Кипрын хүн зон өөһэдөө гуримшуулжа шадаха байна гээд элшэн сайд хэлээ.

Тиихэдэ, Кипртэ НАТО-гой зэбсэгтэ хүсэнүүдые оруулхые зүбшөөхыень баадхаха зорилгоор Кипрэй правительствада НАТО-гой гүрэнүүд ехээр баалалта хэжэл байһаар. Тус асуудалые НАТО-гой генеральна секретарь Стиккер гүрэнэй департаментын дээдэ тушаалта ноёдтой Вашингтондо үсэгэлдэр үдэшэ зүбшэн хэлсээ. Президент Джонсонтой, гүрэнэй секретарь Расктай болон оборонын министр Макнамаратай һаяар уулзаха юм.

ШАТАР

Түрүүшы... хахад очко

«Буревестник» бүлгэмэй Це...тральна Соведэй түрүү һуу... эзэлхын түлөө Воронеж горо... шатараар мүрысөөн эхилбэ. М...рысөөндэ Россиин Федерациин о...ласть, хизаар, автономно ре...публикануудай эхэнэр шата...шад — үнгэрэгшэ жэлэй че...пионууд хабаадалсана. Мана... Буряадай АССР-һээ хэдэн у... республикын чемпионой н... зэргэдэ хүртэһэн Лубсама Г...маева энэ мүрысөөндэ наада... байнхай. Мүрысөөнэй түрүүшы... үдэр Москвагай гүрэнэй униве...ситет дүүргэһэн Лариса Кала...никова Гармаеватай наадаһа... байна. Эдэ хоёр тэнсээ.

Л. Королева.

Редактор Ц. О. ОЧИРОВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84. секретариата —27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов. идеологического —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00031. Зак. № 58.